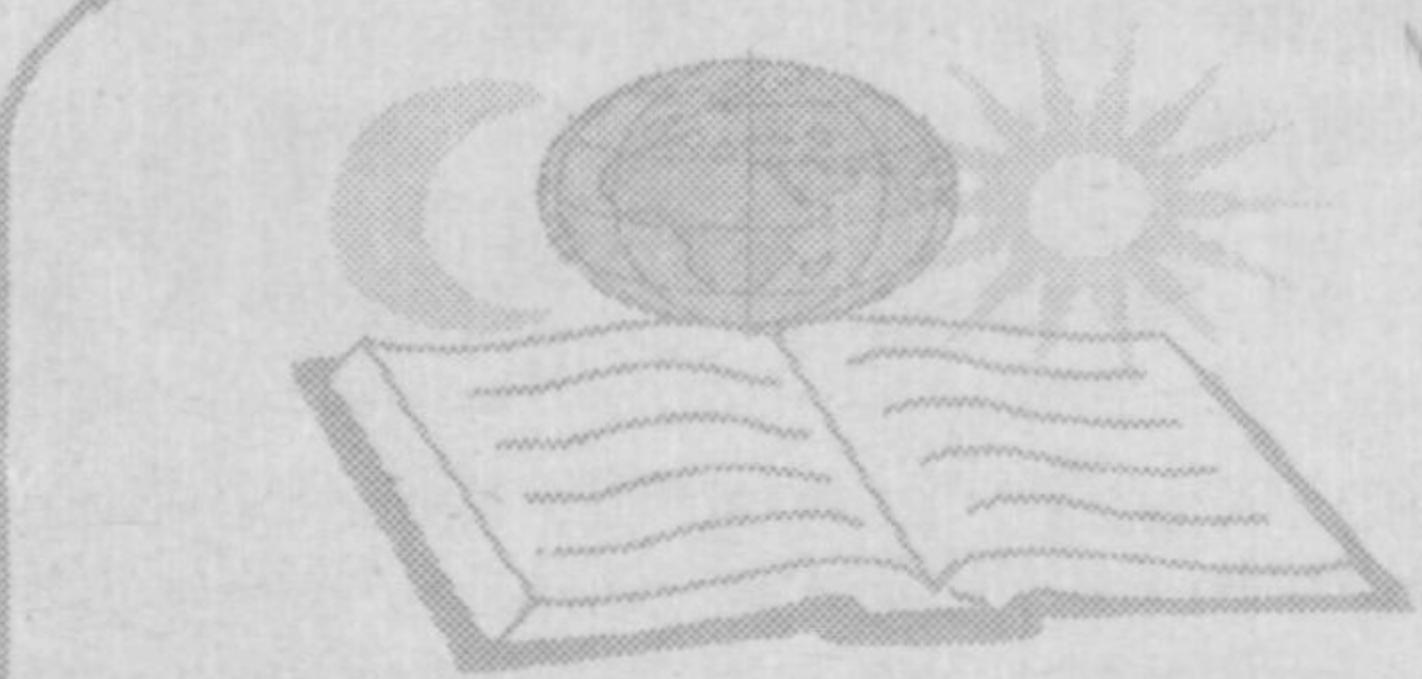

Эртага ЕТТБ Бошқарувчилар кенгашиниң XII йиллик мажлиси бошланади

N 235 0044

ENLIGHTENMENT * XALQ ZIYOLILARI GAZETASI *

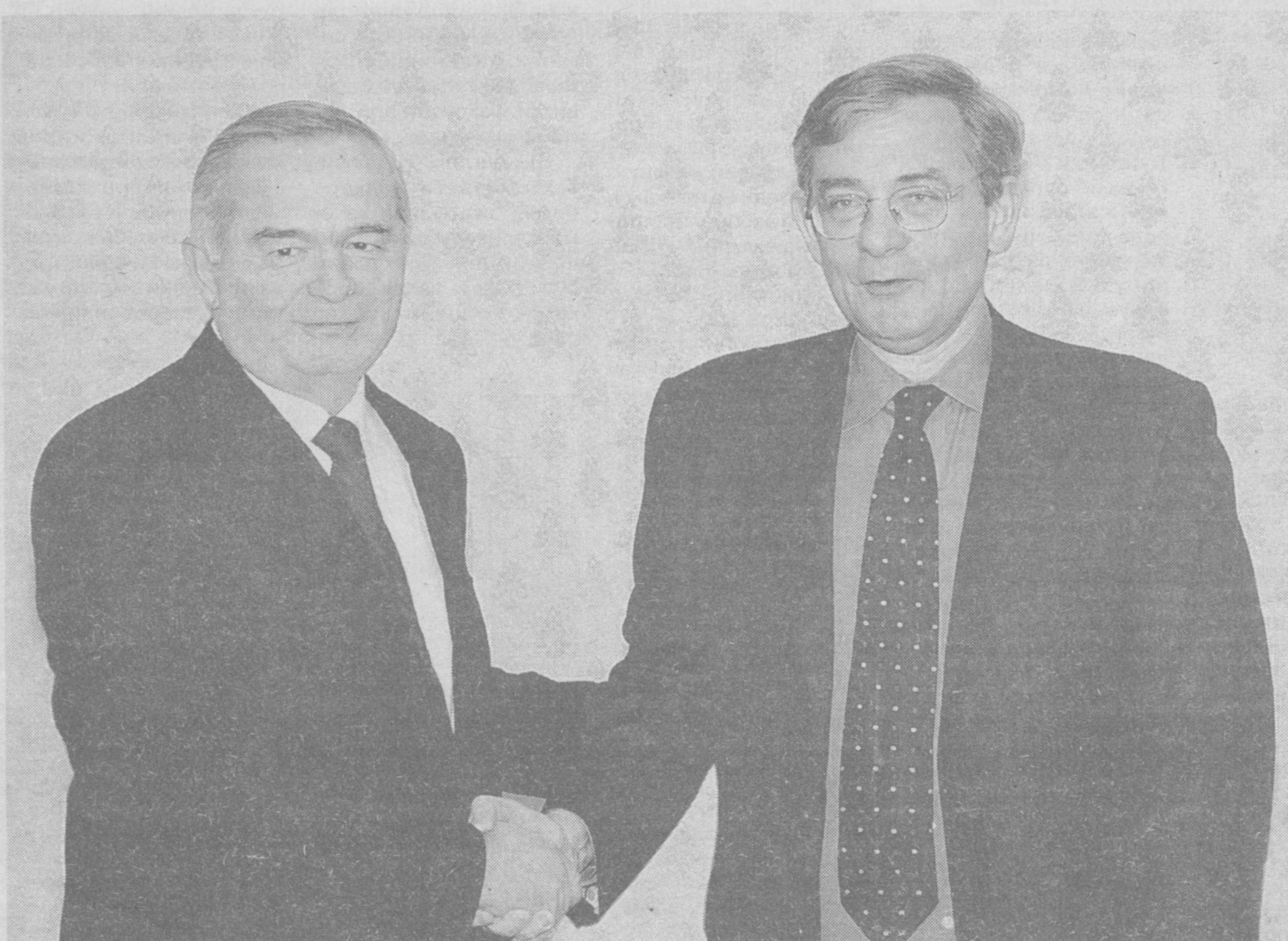
1931-yildan chiqa boshlagan

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifa

2003-yil 3-may, shanba

№ 36 (7541)

ҲАМКОРЛИКНИНГ ЮҚСАК БОСҚИЧИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 2 май куни Оқсанордага Европа тикланиш ва тараққиёт банки (ЕТТБ) президенти Жан Лемьеерни қабул қилди.

Ўзбекистоннинг ЕТТБ билан ҳамкорлиги вақт синовидан ўтган. Банк ишлаб 1993 йилда Ўзбекистондаги лойиҳани молиялаштирган эди. Ўтган даврда мамлакатимиз ЕТТБ стратегиясидаги устувор ҳисобланган Марказий Осиё минтақаси учун ажратиладиган кредитларни тақсимлаш борасига унинг энг яқин шеригига айланди.

Бугунга қадар ЕТТБ иштирокида Ўзбекистонда умумий қиймати 1,4 миллиард АҚШ долларига тенг 20 лойиҳа амалга оширилди. Бунда банк-

нинг ҳиссаси 723,8 миллион долларни ташкил этади. Айни пайтда жами қиймати 320 миллион долларлик яна 8 лойиҳа ишланмоқда. Бошқа мамлакатлардаги каби Ўзбекистонда ҳам ЕТТБ хусусий секторни қўллаб-қувватлаш ва кенгайтириш, кичик ва ўрта бизнес лойиҳалари учун кредит бериш, бозор инфраструктуруни ривожлантириш, экология масалаларига алоҳига эътибор қаратади.

Шу кунларда эса Тошкентга ўнлаб мамлакатлардан ҳукумат делегацийалари, молиячилар, ишбилиармонлар, банкирлар, сиёсатчилар келмоқда. ЕТТБ Бошқарувчилар кенгашининг навбатдаги ўйллик мажлиси 4-5 май кунлари Ўзбекистон пойтактида бўлиб ўтади.

Президент Ислом Каримов ушбу воқеа ЕТТБнинг Ўзбекистонга ишончи мустаҳкамлигидан, банкка қатъиятли шахс раҳбарлик қилаётганидан далолат эканлигини таъкидлагди. Ушбу йирик анжуманинг Тошкентда ўтиши, унга ҳар томонлама пухта тайёргарлик кўрилгани эса ўзаро ҳамкорлик юқсак даражага ривожланиб бораётганидан дарар беради.

Учрашувда мазкур анжуманга ҳамда Ўзбекистон билан ЕТТБнинг ҳамкорлигини янада кенгайтириш имкониятларига оид масалалар муҳокама қилинди.

ЎЗА
Абдувоҳид ТЎРАЕВ
(ЎЗА) олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамасининг
ҚАРОРИ

ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ҚАТНАШЧИЛАРИНИ РАГБАТЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Умумхалқ байрами — 9 май — Хотира ва Қадрлаш куни ўтказилиши, шунингдек, 1941-1945 йиллардаги Иккинчи жаҳон урушида фашизм устидан қозонилган Фалабанинг 58 йиллиги муносабати билан ва уруш қатнашчиларини моддий рағбатлантириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР КИЛАДИ:

1. Иккинчи жаҳон уруши ногиронлари ва қатнашчиларига 13000 (ўн уч минг) сўм миқдорида бир йўла бериладиган пул мукофоти белгилансин.

2. Ушбу карорни рўёбга чиқариш билан боғлиқ сарф-харажатлар республика бюджети маблағлари ҳисобидан амалга оширилсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Марказий банки, Мехнат ва ахолини ижтимоий мухофаза қилиш вазирлиги, Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Давлат чегараларини ҳимоя қўлувчи кўмита ва Миллий хавфсизлик хизмати мазкур пул мукофотларининг тантанали ва байрамона вазиятда топширилишини таъминласинлар.

4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларни, Маданият ишлари вазирлиги, Мудофаа вазирлиги, Бадий академия, Хотин-қизлар кўмитаси, "Маннавият ва маърифат" жамоатчилик маркази, "Нуроний", "Маҳалла" жамғармалари, бошқа жамоат ташкилотлари билан биргаликда Ватанимиз озодлиги ва шаъни ҳимоячиларига бағишлиланган маҳсус учрашувлар ва маърифий-бадиий кечалар ўтказсинлар.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Баш вазирининг ўринбосарлари Р.С. Азимов ва Х.С. Кароматов, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2003 йил. 1 май

Умумий ўрта таълим мұассасалари ўқувчиларининг «УМИД НИХОЛЛАРИ» спорт мусобақаларининг финал босқичи бошланишига 11 кун қолди.

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

«АЛЖАБР»
ҚАНДАЙ ҚИЛИБ
«АЛГЕБРА»ГА
АЙЛАНГАН?

3-бет

ЕТТБ ЙИФИНИНГ
ТОШКЕНТДА
ЎТКАЗИЛИШИ
ТАСОДИФ ЭМАС

5-бет

ЎҚУВЧИ СУСТ
ИШТИРОКЧИ ЭМАС,
ФАОЛ ИШТИРОКЧИ
БЎЛСИН

9-бет

**SO'NGGI
UCH KUN
MUJDALARI**

OQSAROYDA QABUL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov 1 may kuni Oqsaroyda Xalqaro valyuta jamg'armasi (XVJ) Ikkinchisi Yevropa departamenti direktori Jon Odiling — Spini qabul qildi va ushbu uchrashuvda o'zaro hamkorlikni kengaytirishga oid masalalar yuzasidan fikr almashildi.

TELEFONDA MULOQOT

30 aprel kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov bilan NATO Bosh kotibi Jorj Robertson o'rtasida bo'lib o'tgan muloqotda Markaziy Osiyo va Afg'onistondagi ahvol, shuningdek O'zbekiston bilan NATO o'rtasidagi hamkorlik masalalari har tomonlama muhokama etildi.

QAROR

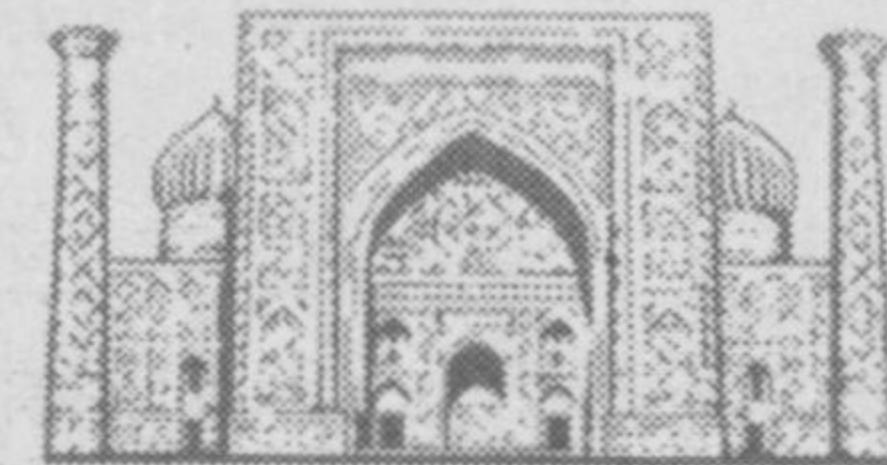
O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi "To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni huquqiy himoya qilishni kuchaytirishga doir qo'shima cha chora tadbirlar to'g'risida"gi QAROR qabul qildi.

MUHOKAMA

Oliy Majlis Matbuot va axborot qo'mitasining yig'ilishida "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonunining Sir-daryo viloyatidagi ijrosi muhokama etildi va mavjud kamchiliklarni bar-taraf etish zarurli-giga alohida e'tibor qaratildi.

ҲАМЖАМИЯТ ЭЪТИБОРИ ЎЗБЕКИСТОНГА ҚАРАТИЛАДИ

Эртага мамлакатимиз пойтахти Тошкент шаҳрида Европа тикланиш ва тараққиёт банки Башқарувчилар кенгашининг XII йиллик мажлиси бошланади. Айни пайтда республикамизда ушбу йирик халқаро тадбирiga тайёргарлик ишлари якунланди. Анжуман бўлиб ўтадиган бинолар, меҳмонхоналар, транспорт, алоқа воситалари таҳт қилинди, меҳмонларнинг яшashi ҳамда фаолият юритishi учун зарур шарт-шароитлар яратилди.

European Bank

for Reconstruction and Development

Анжуман бошланиши аввалидан ETTB Башқарувчилар кенгаши йиллик мажлисini ёритиш учун аккредитациядан ўтган маҳалий оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирокида доимий ишловчи Матбуот марказида навбатдаги йигилиш бўлиб ўтди. Уни марказ раҳбари Шерзод Кудратхўяев бош-қарди.

Анжуманда Республика Ташки иктиносидай алоқалар агентлиги раисининг ўринbosari Ш.Абдуллаева, Европа тикланиш ва тараққиёт банки матбуот шўъбасининг мутахассиси Ю. Зильберман ҳамда у билан ҳамроҳликда юртимизга ташриф буюрган бир қатор ҳамкаслари журналистларнинг анжумани ёритиш билан боғлиқ ташкилий масалалар хусусида сўз юритдилар.

ETTB Башқарувчилар кенгашининг йиллик мажлиси анианага кўра бир йил Лондонда, навбатдаги

нодавлат ташкилоти вакиллари, юздан ортиқ кузатувчилар қатнашадилар. Мамлакатимизга ташриф буюрган расмий делегацияларнинг умумий сони 60 дан ортиб кетади. Ўзбекистон тариҳида ilk bor юртимизга 59 ta давлат делегацияларнинг ташрифи кутилмоқда. Улар орасида Европа Иттифоқи, Европа инвестиция банки делегациялари ҳам борлигини таъкидлаш жоиз.

Анжуман баҳона юртимизга юздан ортиқ жаҳон оммавий ахборот воситалари ходимлари ҳам ташриф буюрмоқдалар. Бу журналистлар ўртасида ўзаро фикр ва тажриба алмасиши имкониятларини беради. Сўнгги олинган маълумотларга қараганда, ETTB Башқарувчилар кенгашининг йиллик йигилиши ҳамда унинг доирасидаги бизнес анжумани ёритиш учун маҳалий журналистлар билан бирга дунёning турли ахборот агентликлари, телерадио, газета ва журналларидан келган 190 нафардан зиёд мухбир аккредитациядан ўтказилди ва ўз фаолиятини бошламоқдалар.

Бугун соат 13:30 da «Ўзэксномарказ»нинг марказий павильонида «Ўзбекистон Республикасининг экспорт ва инвестицион салоҳияти» кўргазмаси иш бошлайди. Мазкур экспозициянинг умумий майдони 1000 квадрат метрни ташкил этиб, кўргазмада Ўзбекистоннинг иктиносий салоҳияти тўғрисидаги материаллар ҳамда 100 дан ортиқ йирик компания, кўшма корхоналар, жумладан «Ўзбекнефтегаз»,

«Навоий тоб-металлургия комбинати», «Зарафшон-Ньюмонт» кўшма корхоналари, ETTB кредитлари хисобидан фаолият кўрсататиган кичик ва ўрта бизнес корхоналари, шу билан бирга республикамизнинг бошқа корхоналарида ишлаб чиқарилган сифатли, жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган маҳсулотлари на мойиш қилинади.

Шунингдек, бугун пойтахтимиздаги Халқаро бизнес марказида Ўзбекистон Республикаси Инвестицион анжумани бўлиб ўтади. Унда мамлакатимиз Бош вазири Ўткир

доирасида Халқаро бизнес марказида 3 кун давомида 27 давлат тақдимоти бўлиб ўтади.

Асосий тантанали маросимлар бўлиб ўтадиган «Туркестон» саройида эса 4 май куни ETTB Башқарувчилар кенгашининг XII йиллик йигилишининг биринчи ва иккинчи сессияси ўтказилади.

Юртимизда икки кун давом этадиган йирик халқаро анжуман давлатимизнинг халқаро ҳамжамиятдаги нуфузи ва салоҳиятини оширибгина қолмай, балки иктиносий кудратимиз, кишиларимиз турмуш фаровонлигини

юксалтириш мақсадида, шунингдек, республикамизда кенг кўламда амалга оширилаётган таълим соҳасидаги ислоҳотлар жаҳаёнida чет эллик шериклар билан ҳамкорликни йўлга кўшиш, хорижий сармояларни жалб этишида катта имкониятлар яратиши, шубҳасиз.

**Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ,
«Ma'rifat» муҳбири
Б.РИЗОҚУЛОВ олган сурат.**

2002-2003-o'quv yili — Xalq ta'limi tizimi muassasalarida metodik xizmat ko'rsatishni takomillashtirish o'quv yili

ҚўЛПАНМА ВА ТАВСИЯЛАР – МУАЛЛИМЛАРГА

Андижон вилояти педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти профессор-ўқитувчилар мактабларга методик ёрдам кўрсатиш мақсадида кўпгина тадбирларни амалга оширмоқдалар. Давлат таълим стандартларини бажариш юзасидан тайёрланган методик адабиётлар чоп этилиб, жойларга етказиб бериладиган сўзимизнинг далилидир. Хусусан, институтда ҳозиргача 40 номда методик тавсиянома, кўлланма ва тест тўпламлари яратилди. Бунда «Илмий услубий мақолалар ва тўпламларни янада тақомилластириш тўғрисида»ги 2002 йил 29 ноябрда қабул қилинган институт буйрганинг аҳамияти катта бўлди. Натижада буйруқда кўрсатилган талаблар асосида ижтимоий фанлар ва маънавият асослари ҳамда табиий фанлар таълими кафедраларида кўпроқ илмий-методик адабиётлар яратилди. Айниқса «Компьютер саводхонлиги», «Физикадан услубий тавсиялар», «Конунлар сиз ҳақингизда ва сиз учун», «Миллий истиқlol гоёси бўйича Давлат аттестацияси саволларiga жавоблар», «Миллий истиқlol гоёси: асосий тушунча ва тамоиллар» рисоласи ҳамда Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишни ташкил қилиш бўйича амалий-услубий қўллан-

малар долзарблиги ва кўпгина билимлар бериши билан дикъатга сазовордир.

Дарсларни ноананавий усулларда ташкил қилиш ҳақидаги инновацион мазмунда чоғлигидан «Миллий истиқlol гоёси: маъруза, семинар, мусобака, баҳс-мунозара учун савол-жавоблар», «Физика фанидан ўкувчиларга билим беришда инновацион усуллардан фойдаланиш», «Таълимда педагогик инновацион масалалар», «Тасвирий санъат ҳақида сұхбат дарсларини ташкил қилиш ва ўтиши услубиёти» тавсияномалари давр талаби асосида яратилди.

Кафедра йигилишларида илғор тажрибали мактаб ўқитувчилари ёзган услубий тавсия ва илмий мақолалар ҳам кенг муҳокама қилинади. Натижада Булоқбоши туманидаги 21-ўрта мактабнинг олий тоифали ўқитувчиси, иккичи даражали «Соғлом авлод учун» ордени соҳибаси Махфират Бердикулованинг «Ватан туйғуси фанидан дарс усуллари», Кўргонтепа туманидаги 5-ўрта мактабнинг олий тоифали ўқитувчиси Фазилат Сафарованинг «Миллий истиқlol гоёси ва маънавият асослари» фанидан дарс усуллари, Булоқбоши туманидаги 6-ўрта мактаб ўқитувчиси З.Олимованинг «Топган топалоқ», Асака туманидаги 9-ўрта мактаб ўқитувчиси Т.Дадабоеванинг «Инглиз тили ўқитиши-

нинг бошланғич курси», «Замонавий инглиз тили қиёсий грамматикаси» каби қўлланмалари институт илмий кенгашида атрофлича муҳокама қилингандан сўнг нашр қилинди. Бундай алоқалар эса институт билан мактаб ўқитувчилари ўтасидаги ҳамкорликни яна-да мустаҳкамламоқда.

Институтда «Таълим амалиёти» номли илмий-услубий тўплам ҳам чоп этилмоқда. Тўплам таҳир ҳайъати унда «Таълим тўғрисида»ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш милий дастурининг амалда бажарилиши, таълим мониторинги, изланишлар, муаммолар ва уларнинг ечими тўғрисидаги мақолалар эълон қилинишига кўпроқ аҳамият бераяти. Мазкур тўпламда шаҳар, туман ХТБ методистлари, мактаб ўқитувчиларининг услубий тавсиялари билан қатнашишлари мумкинлигини ҳисобга олсан, тўпламнинг ўқимишли ва оммавийлигига эришилди, дейиш мумкин. Чунки, тўплам вилоят таълим-тарбия жараёндаги долзарб масалаларни ҳал этишига ёрдам беради.

**М.МУМИНОВ,
институт кафедра мудири,
О.СИДДИҚОВ,
«Ma'rifat» муҳбири**

O'qituvchiga yordam

Истиқолимиз шарофати ила миллатимиз ифтихори бўлган буюк аждодимиз Ал-Хоразмий таваллудининг 1220 йиллиги нишонланадиган кунларда ватандошимизнинг ўлмас меросини муборак заминдаги ҳар бир ёш ўспиринга ўргатиш ҳаммамиз учун ҳам фарз, ҳам қарздир. Жаҳон фани Абу Абдулло Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмийни фан классиклари қаторида тан олган, унинг асарлари мана неча асрдирки, маълум ва машхур.

Маълумки, алгебра сўзи ҳаммага таниш. Бу фан бутун дунёда барча мактабларда асрлар бўйи ўқитилади. Ушбу фаннинг кашф этилишида Ал-Хоразмийнинг ўрни бекиёсdir. Неча аср-дирки, Ал-Хоразмий илмий ижодига қизиқиш борган сари ошиб бораётir. Ҳозирги замон илмий-техника тараққиётининг асосий тармоқларидан бири бўлган кибернетиканинг замин тушунчаларидан алгоритм — Ал-Хоразмий илмий меросини янада чуқур ўрганишни тақозо этмоқда.

Абу Абдулло Муҳаммад ибн Мусо 783 йили Хоразмда туғилган. Муҳаммад Хоразмий Ўрта Осиё эндиғина араб ҳалифалиги ҳукмронлигидан кутилиб, ривож топаётган даврда дунёга келди, ўди ва улғайди.

Бу вақтларда Ўрта Осиё жаҳоннинг маданий ва савдо марказларидан бири эди. Араб феодал давлати ҳукмдорлари ўзлари истило қилган мамлакатларнинг қимматли буюмлари ва йирик олимларни Бағдодга олиб кетганлар. Муҳаммад Хоразмий ҳам Бағдоддаги Шарқнинг дастлабки фанлар академияси — “Байт ул-Хикма” (“Донолар уйи”)га умрининг охиригача илмий раҳбарлик қилади.

Шарқда ўн хонали саноқ ҳам, олтмиш хонали саноқ ҳам ҳукм суриб келган. Аслида ўн хонали саноқ ҳинд математикасидан, олтмиш хоналиги эса Вавилон математика илмидан тарқалган. Аммо шуни ёдда тутмоқ лозимки, ўн хонали саноқнинг Европага тарқалишига сабаб бўлган манба Хоразмийнинг арифметика ҳақидаги китобидир. Ҳозир жаҳонда қабул қилинган 0, 1, 2...9 рақамлари билан бажариладиган ҳинд саноқ системасини Хоразмий биринчи бўлиб, араб тилида ёзганлигидан, бу система жаҳон математика адабиётларида кўпинча араб системаси деб юритилди. Мазкур система Россияга XVI асрда кириб келган.

Хоразмий тарғиб қилган системадаги рақамлар кўп тилларда “Цифра” деб ном олган. Цифра сўзини Хоразмий “ассифр” деб ишлатган. Арабча “ассифр” дан келиб чиқкан “цифра”ни Хоразмий замонасидан XVIII асрчага “ноль” деб тушунишган. Рус тилида биринчи марта Л.Магницкий томонидан 1703 йилда таржима қилинган “Арифметика” да ҳам “цифра” деб “ноль” тушунилган.

Ҳинд математикасида квадрат тенгламаларнинг геометрик усул билан ечилиши номаълум эди. Бу усул эса Хоразмий “Алжабр”нинг етакчи усулидир. Ҳиндлар манфий сонлар ишлатган бўлсалар, Хоразмий уларни ишлатмаган. Хоразмий яратган тенгламалар типларининг классификацияси ва уларни ечиш ҳиндларга номаълум эди. X аср бошларида Бағдоддаги “Байт ул-Хикма”га таклиф қилинган Хоразмий ўзи китобларида Ал-Маъмун ҳалифалиги даврида (813-833

даҳоларсиз тасаввур қилиш мумкин эмас.

Хоразмий бегона юртларда кўп яшаган бўлса ҳам, у ўз Ватанининг асл фарзанди — Хоразмий бўлиб қолаверди. “Алгебра” сўзи Хоразмий китоби номининг биринчи қисмидан — “алжабр” сўзидан келиб чиқсан. “Алжабр” сўзи Европага Фарбий араблар орқали ўтган. Фарбий араблар эса “х”ни “г” деб талафуз қилганлар. Шундай қилиб, Хоразмий яратган “алжабр” ёки “алгебра” терминининг ўзи Европада XIV асрдан бери тенгламалар ҳақидаги фаннинг номи сифатида ишлатилиб келинмоқ-

тенгламаларни таҳлил қилди: уларни турларга ажратди.

Тенгламаларни ечиш усуллари, қоидалари — назариядир. Назария жамият амалиётининг талаблари остида бунёдга келади. Лекин ҳар қандай назариянинг ҳақлигини, объектив жараёнларнинг тўғри инъикос эканини факатгина амалиёт тасдиқлайди.

Хоразмийнинг тенгламалар ҳақидаги таълимотини ҳаёт тасдиқлади. У неча асрлардан бери хизмат қилиб келмоқда. Алгебрада бошка фанлардагидек метод асосий роллардан биридир. Умар Хайём Хоразмий кашф этган

Хоразмий “Алгебра” сида назарий фикрлар изохланиши билан дарҳол амалий масалаларни ечишга ўрин берилади. Масалан, “Алгебра”нинг чизиқли тенгламаларга бағишлиланган бобида васиятнома ва мерослар масаласига мисоллар келтирилади. Хоразмийнинг иккинчи математик асари — “Ҳинд арифметикаси ҳақида китоб” (“Ҳисоб ал-ҳинд”) ҳам фан тарихида муҳим рол ўйнади. Асар ўнлик система ракамларига бағишлиланган. Хоразмий арифметиканинг алгоритмлари бўлган қўшиш ва айриш, кўпайтириш ва бўлиш қоидаларини яратган. У, шунингдек, алгебрик тенгламаларнинг геометрик ечилиши геометрик муносабатларнинг алгебрик назарияси эканини, учбурчакни ечишда алгебранинг кўлланилишини, шу билан бирга, баъзи ҳолларда алгебрик муносабатларни кесмалар орқали ифодалаш мумкин эмаслигини ҳам кўрсатган.

Математика фазовий ва миқдорий муносабатлар ҳақидаги фан экан, алгебрик тенгламаларнинг геометрик ифодаси бу муносабатлар орасидаги узвий боғланишнинг бир тимсолидир.

Хоразмийнинг математикояларини унинг ватандоши Беруний, Шарқ олимларидан Ан-Насавий ривожлантирилар. Алгебра ижодкоридан уч асрча кейин яшаган олим Умар Хайём “Алжабр вал-муқобала” (“Масалаларни ечиш ҳақида”) китоб ёзиб, Хоразмий математик таълимотини кенгайтириди.

Ал-Хоразмий нафақат математика, балки астрономия, тарих, геодезия, география ва мусиқа соҳаларида ҳам бир неча бебаҳо асрлар ёзган қомусий олимдир. 1827 йилда Кохирада топилган “Китоб сурат ал-ард” (“Ернинг сурати”) номли географияга оид ноёб қўлёзмасида 637 та муҳим жойлар, 209 та тонгинг географик тафсилоти берилган. Бундан ташқари, 827 йилда Ал-Хоразмий томонидан ер меридианининг градуси узунлиги ўлчангандиги олимнинг кўпқиррали истеъодд эгаси эканлигидан далолатдир.

Ҳаёт — “ҳозир”нинг мундарижаси “ўтган” замон билан келажак замон учрашган дақиқалардан иборатдир. Ўтган замонсиз келажак бўлмайди. Фан тарихи эса фаннинг келажак учун йўл-йўриқ замини, ютуқ ва камчиликлар мактаби. Хоразмий қашфиётининг яна бир ютуғи шуки, фан ва техникада ампер, ватт, менделеиум, рентген каби терминлар қаторидан алгоритм тушунчаси ҳам фанда мустахкам ўрин олди.

Ер юзидағи ҳар бир мактаб ўқувчиси “алгебра” деяр экан, электрон ҳисоблаш машинасида ишловчи ҳар бир инженер “алгоритм” терминини ишлатар экан, беихтиёр Муҳаммад ал Хоразмийнинг сиймоси, у туғилиб ўсган юрт кўз олдида гавдаланади.

О.ЭГАМБЕРДИЕВ,
Хоразм вилояти ПХҚТМОИ
катта ўқитувчisi,
О.ЭГАМБЕРДИЕВА,
Урганч шаҳридаги 7-мактаб
физика-математика фани
ўқитувчisi

«АЛЖАБР» ҚАНДАЙ ҚИЛИБ «АЛГЕБРА» ГА АЙЛАНГАН?

йиллар) яшаган ва ишлагани, “Байт ул-Хикма” ихтиёрида ўз замонасиининг энг йирик кутубхонаси бор эканлигини ёзиб қолдирган. Бу “Академия”да Аҳмад ибн Муҳаммад Фарғоний, Аҳмад ибн Абдулла Марвазий, унинг ўғли Абу Жаъфар, Аббос ибн Саид Жавҳарий каби олимлар ишлаганлар ва Хоразмий бу илмий мактабнинг ташкилотчиси бўлган. Улар математика, астрономия, география соҳаларида иш олиб борганлар. Жаҳонда ўзларининг қашфиётлари билан машҳур бағдодлик математиклар — Собит ибн Курра, Абул Вафо, Ал-Куни, Ал-Кархий каби олимлар Хоразмий мактабининг шогирдлари. “Араб” фанининг классик даври — IX-XV асрларда Хоразмий, Хўжандий, Ибн Сино, Берунийлар фаол қатнашган бўлса, Улуғбек мактаби уларнинг қашфиётларини бойитди. Бу муаммони Хоразмий ҳал қилди. У ўша вақтгача учраган ва учра-ётган

да.
Алгебраик тенгламаларни ечишда баъзан жазрасамга дуч келинади. Хоразмий математикага киритган “жазрасам” тушунчасининг лотинча таржимаси “сурдус” XVIII асрчага сакланиб келди. Ҳозирда бу “иррационал сон” деб аталади.

Икки алгебраик ифодани кўпайтириш, ўхшаш ҳадларни йиғиш, кўпайтириш усулларини ҳам Хоразмий кўрсатиб берган. Чизиқли ва квадрат тенгламалар Ал-Хоразмийгача учраб турган. Ҳар бир тенглама алоҳида бир-бири билан алоқасиз равишида учраган ва ечилган. Маълум бир тартиб, қоид, усул бўлмаган. Тенгламаларнинг ечиш усулларини топиш математиканинг галдаги муҳим ва фундаментал вазифаларидан бири эди. Бу муаммони Хоразмий ҳал қилди. У ўша вақтгача учраган ва учра-ётган

алгебра ҳақида шундай деган эди: “Алгебра илмий методидир. Унинг предмети сон ёки миқдордир. Сонлар номаълум бўлиб, қандайдир маълум миқдорларга шундай муносабат кўйиладики, натижада улар топилсинлар: алгебра номаълумлар билан маълумларни бирлаштирувчи муносабатни аниқлайди”.

Номаълум орасидаги муносабат зиддиятдир. Алгебрик тенгламани ечиш қарама-қаршиликларидан зиддиятининг ечилишидир. Номаълум маълумга қарама-қаршидир. Ҳар қандай тенглама мана шу қарама-қаршиликлар бирлигини ифодалайди. Дарҳақиқат, қарама-қаршиликлар бўлмаса ёки уларнинг бирлиги бўлмаса, тенглама бўлмайди.

Хоразмий антик Греция фанидан мантиқни олди ва уни ривожлантириди. Математикадан исботлаш усулиниг олиниши унинг қадимий усулларни танлашдаги ўткиздикини кўрсатди.

Математика дарсими ўкувчи жон қулоги билан тингламас экан, бу фаннинг моҳиятини тушуна олмайди. Ўкувчилар марқ билан тинглашлари учун эса ўқитувчидан юксак маҳорат ва билимдонлик талаб этилади. Қашқадарё вилоятини Мирзо Улугбек номидаги боғча-мактаб мажмуси математика фани ўкувчиси Баҳодир Райимкулов ҳар бир дарсими юқоридаги талаблар асосида олиб боради. Ушбу ўқитувчининг тажрибий дарслари мақола сифатида «Ҳалқ таълими» ва «Соғлом авлод учун» журнallаридан чоп этилган.

Суратда: Б.РАЙИМКУЛОВ дарс жараёнидা.

Б.РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

Ўтган асрнинг сўнги чорагида Интернет тармоғининг пайдо бўлиши янги XXI асрнинг ахборот асри, дея аталишига сабаби бўлди. Боиси, бугун дунёнинг у бурчида юз берган воқеадан бу бурчида турган киши сониялар ўтар-ўтмас интернет орқали боҳбар бўлмоқда. Лекин бу имкониятдан айрим бузгунчи ниятда бўлган кучлар ҳам курол сифатида фойдаланмоқдаки, шу туфайли ҳозирда «Ахборот уруши» деган ибора тўлланила бошланди. Бундай хуруждан, ёлғон ахборотлардан оммани, халқни химоя қилиш эса журналистлар зимесига тушади. Шу маънода «Меҳмонхона» саҳифасининг бугунги меҳмони 25 йилдан бўён Ўзбекистон телерадиокомпаниясида сиёсий шарҳловчи бўлиб ишлаб келаётган професионал журналист Қобилбек Каримбековдир. 1956 йил Тошкент шаҳрида туғилган Қ. Каримбеков 1978 йил ЎзМУнинг тарих факультетини имтиёзли диплом билан тамомлаган. «Шуҳрат» медали соғирнидори, Ўзбекистон халқ таълими аълочи. Ҳозирга қадар 150 дан ортиқ мақолалари газетада, 20 га яқин илмий-оммабоп мақолалари эса журнallарда чоп этилган. Шунингдек, 5 та илмий рисолалар муаллифи.

— Инсон илк бор қўлига қалам тутқазиб, дунёни кашф этишига, юксак мақсадлар сари парвоз қилишга йўналтирган устозини унумаса керак. Шу маънода биринчи ўқитувчингиз, беғубор ва бетакорликда кечган йилларнинг ҳақида тўхталсангиз?

— Албатта, мен барча устозаримни хурмат киласман. Мени илим томон етаклаган, ҳаёт мактабини ўргатган ўқитувчиларимни ҳамиша ёдда тутаман. Аввало, А.Икромов туманидаги Аҳмад Яссавий номидаги 203-мактабда ўқиган бўлсам, сўнга 9-10-синфларда Чилонзор туманидаги 200-мактабда таҳсил олганиман. Хар икки мактабда ўқитувчилар жамоаси ҳам кучлилиги боис, бу илм даргоҳларидан ўнлаб олимлар, фан номзодлари, ёзувчилар, спортчilar этишиб чиқкан. Бошлангич синflarda сабоқ берган ўқитувчиларим Рустамхужа Бобохўжаев, Мавлонбек Пўлатбеков, Тўра Тўлагановлар ҳаётда ўз ўрнимни топишмада асос яратган десам муболага бўлмас. Уларнинг орасидан бу дунёдан ўтганлари ҳам бор, Оллоҳ уларни ўз раҳматига олган бўлсин. Катта синфа ўтганимизда эса Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи Оқиҳон ака Зокиров, Иброрим ака Тўлаганов, Эргаш ака Камолов каби моҳир педагоглар кўлида таҳсил олганиман. Мен уларнинг ўйтларидан умрим давомида фойдаланиб келмоқдаман. Бу йил мактабни тамомлаганимга 30 йил тўлади. Мана шу ўтган йиллар менинг болалик шўхликларимни вазмийликка, оғир-босилика айлантириди. Эсимда, дарслардан сўнг, футбол ўйнанимизда ракиб жамоа билан жанжаллашиб ҳам қолардик. Лекин, бу ўпка-гинахонликларимиз кейинги ўйнинг қадар унтилиб кетар эди.

— Мустақилликнинг илк йилларидағи Ўзбекистон билан бугунги Ўзбекистон ўртасидаги фарқ сизнингча нечоғи?

— Истиклol шарофати билан Ўзбекистон бевосита, тўғридан-тўғи, очик ҳолда жаҳонга юз тутди. Авваллари эса барча ишларимиз, хусусан, ташки фаолиятларимиз ҳам Москва орқали амалга оширилганлиги ҳеч кимга сир эмас. Эндиликда Ўзбекистон мустақилликни 160 дан ортиқ давлатлар тан олган бўлса, уларнинг 100 дан ортиқ билан дипломатик алоқалар ўрнатилди. Айни пайтада пойтахтимиз Тошкентда 40 дан ортиқ давлатларининг элчиноналари, дипломатик ваколатхоналари, дипломатик ваколатхоналарни ўзи жуда катта воеа саналади. Ўз навбатида бизнинг ҳам хорижий давлатларда 36 да дипломатик ваколатхонамиз ишламоқдаки, шундан 27 таси элчинона, колгандарни бош консулхоналардан иборат. Бундан кўриничи турбидики, ўтган 12 йил давомида Ўзбекистон жаҳонни бўйлади, жаҳон Ўзбекистон сари қадам қўйди. Ёш ниҳол ўсиб, олам билан бўйлашгани каби, мустақилликнинг илк йилларидағи Ўзбекистон нуфузи бугунга келиб анчагина ошиди. Ҳозирда мамлакатимиз АҚШ, Япония, Буюк Британия, Франция, Германия, Италия, Россия, Хитой каби энг етакчи давлатлар билан яқин иктисолид, сиёсий, маданий ҳамкорликлар олиб бормоқда.

Мана эртага пойтахтимизда

бошланадиган Европа Тикланиш ва Тараққиёт Банки (ЕТТБ)нинг йиллик анжумани ҳам Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамияти билан алоқалари бугун нечоғлик юқори даражада эканлигидан далолат беради. Дунёдаги энг етакчи иктисолид, молиявий тармоқлардан бири саналган ушбу банкнинг бундай анжуманида давлат раҳбарлари, бош вазирлар, молиячилар, иктисадчилар иштирок этади. ЕТТБнинг йиллик йигилиги Тошкентда ўтиши тасодифий эмас, албатта. Биринчидан, бу Ўзбекистонга бўлган ишонч, эътироф рамзи. Иккинчидан эса, мамлакатимизнинг барча давлатлар билан тенг ҳамкорлик олиб бораётганинг самараси. Ўзига муносib ҳамкор излаган мазкур банк ўзаро имзолангандан ёхднома, битим ёки бирон-бир хужжат шартлари бажарилмаса, у ҳар қандай давлат билан,

бормоқдаки, бу биз учун катта имкониятлар яратаяти. Хусусан, иктисолид ислоҳотларимизнинг илдам кечиши, иктисолид курдатимизнинг ошишида ЕТТБнинг хиссаси бекёёс. Қолаверса, бу банк орқали Ўзбекистон ўз маҳсулотларини жаҳонга олиб чиқади.

— Бугун дунёнинг энг ривожланган давлатлари — АҚШ ва Япония билан Ўзбекистон икки томонлама стратегик ҳамкорликлар ўрнатган. Бу ҳамкорликлар истикболини қанчалик тасаввур этасиз ва уларнинг аҳамиятилини даражаси қандай?

— Албатта, бу жуда катта мавзу. Жумладан, Кўшма Штатлар билан 2002 йилнинг март ойидан, Япония билан эса июнь ойидан бундай ҳамкорликка ёршидик. Эътибор берсак, АҚШ гарбий ярим шарда, Япония эса Осиё-

бир-бирига жуда яқин эканлигини 2001 йил 11 сентябрь воқеаларидан кейинги ҳолат яққол кўрсатди. Президентимиз БМТнинг 1993 йил 48-сессиясида, 1995 йил 50-юбилей сессиясида терроризмга қарши кураш бўйича аниқ таклифларни ҳамжамият эътиборига ҳавола қилдилар. 1999 йил ноябрь ойидан Истамбулда бўлиб ўтган Европа Хавфисизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотининг саммитида ҳалқаро марказ тузиш ташаббуси билан чиқдилар. Ва бу йоз дунё миқёсида кўллаб-куватланди. Аммо, ўша пайтада айрим давлатлар унга етарлича эътибор бермадилар ва жуда кеч ҷавоб қайтардилар. 11 сентябрь воқеалари Ўзбекистоннинг бу хавфга қарши жаҳонни ўз вақтида огоҳ этганлигини ҳамда хушўрликка чакирганлигини исботлади. Шундан сўнг, ён кўшнимиз Ағонис-тондаги террор ўчокларини тугатишида, «Ал-Қоид» ташкилотини йўқ қилишда мамлакатимиз ҳалқаро қоалиятига катта ёрдам берди. Ва Ағонистондаги хавфга барҳам берилиши ўзимиз учун ҳам фойдали бўлди. Гарчи, шу тариқа ҳалқаро терроризмга жиҳдий зарап етказилган бўлсалада, лекин ҳозирда айрим кучлар унинг тузишларни сақланиб қилишига пинхона ёрдам бермокдадар. Ваҳоланки, ҳалқаро терроризмнинг пайи қирқимагунига қадар миллатлараро, давлатлараро мустаҳкам тинчлик, баркарорлик, дўстлик, тотувлик ҳакида гапиришга эрта.

— Террорчидан мөхр йўқ. Юртбошимиз бежизга уни чайнга қиёсламаганлар. Илло, иккаласининг ҳам киладиган иши зарар, зиён етказишдан иборат. Шу маъ-

ёқлаб чиқди. Президентимиз Ислом Каримов 6 марта куни Словакия раҳбари Рудольф Шустер билан учрашув чогида, Наврӯз тантаналари арафасида ва 24 апрель куни бўлиб ўтган Олий Мажлиснинг XI сессиясида ҳам мамлакатимиз позициясини аниқ, тиник тушунтириб бердилар. Шунингдек, Олий Мажлис дебутатлари томонидан қабул қилинган Мурожаатномада ҳам бу нарса яққол ифодасини топди.

Лекин, ҳарбий амалиётлар билан бир қаторда информацион урушлар ҳам бошланганлиги сир эмас. Масалан, Россия каналларида, матбуотида бу борада тескари ташвиқотлар юриши кузатилди ва у хозир ҳам давом этмоқда. Уларда иттифоқчиларга бошчилик қилган Америка гўё эрта-индин Сурияга, сўнгра Эронга, кейин эса Шимолий Кореяга хужум қилар экан, деган мазмундаги хабарлар тарқатила бошланди. «Ирокни озод қилиш» операциясини мусулмонларга қарши уруши, дега талқин этиш ҳолатлари юзага келди: Ваҳоланки, бу ҳарбий амалиётларни кўллаб-куватланган бу давлатларнинг 20 дан ортиғи мустаҳкам тинчлик, баркарорлик, дўстлик, тотувлик ҳакида гапириш ярамайди.

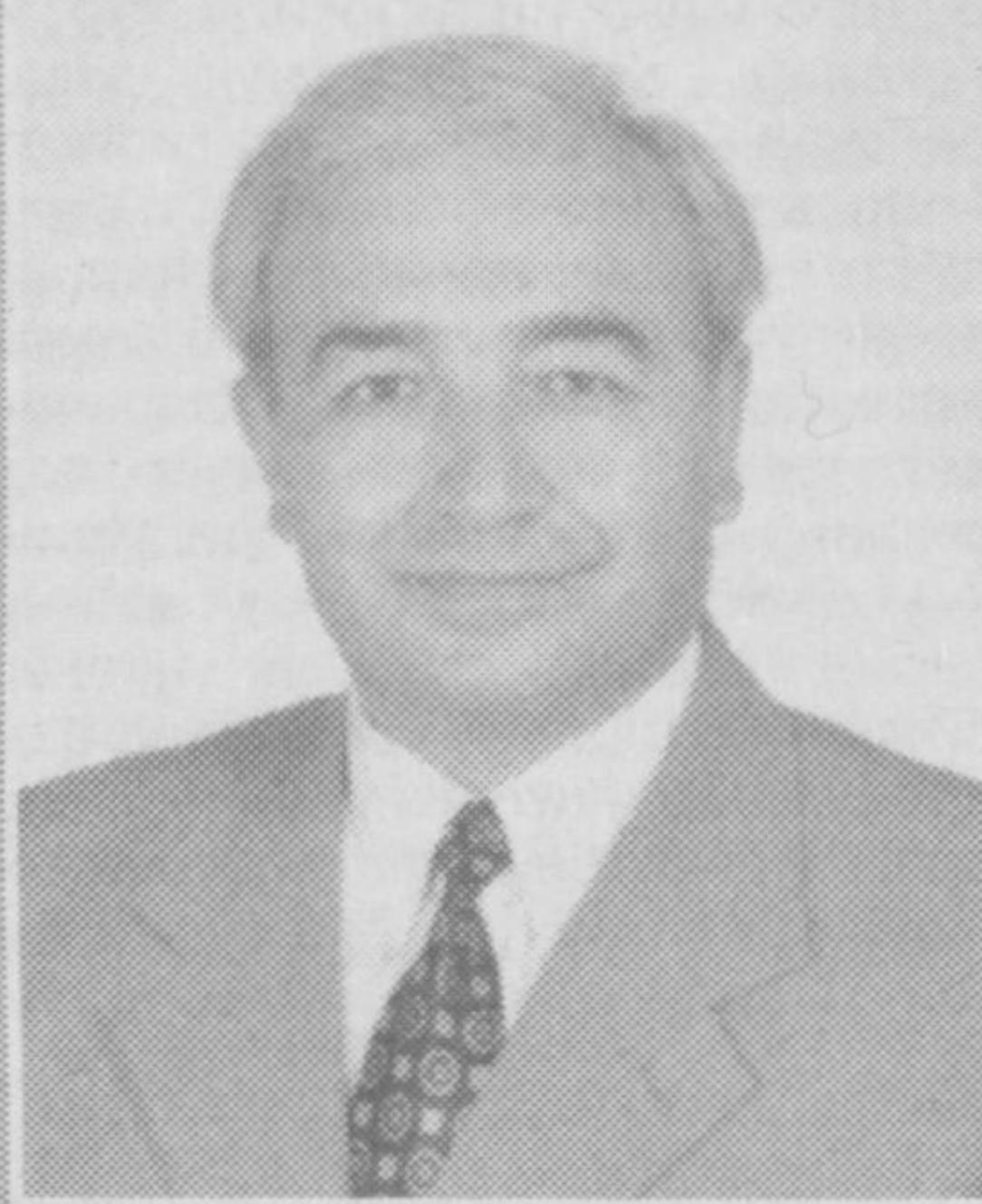
— Ирок ҳалқи 34 йил давом этган Саддам Ҳусайнинг диктаторлик тузумидан ҳалос бўлди. Ва айни замонда тикланиш, янги хукумат таркибини тузишларни башлаб юборилди. Сизнингча Ирокда қандай тузум ўрнатган маъкул?

— Ҳозир мамлакатда ҳаёт изига тушмоқда. Жумладан ўқиши, тиббий хизмат кўрсатиш, савдо-сотик яна йўлга қўйилди, ирик-ирик шаҳарлардаги айрим корхоналар ишлай бошлади. Айни пайтада ҳалқаро коалиция ўз олдига турт масалани кўйган: биринчиси, Ирокнинг худудий яхлитилини сақлаб қолиши, унинг бўлининг кетишига йўл қўймаслик. Иккинчидан, мамлакатда араблар, курдлар, эронийлар, турклар ва бошқа миллат вакилларни истиқомат қилади. Шунинг учун этник мажароларга йўл қўймаслик, унинг олдини қиришдилар. Аммо, Ирокдан ўз манбаатларини излаган айрим давлатлар буни нотўғри талқин этдилар...

— Аввало шуни айтиш кераки, бу уруши оммавий қирғин қуроллари террорчилар қўлига тушиб қолишини ҳамкорибатда инсониятга жиҳдий ҳавф солинишидан ҳавотирга тушдилар ҳамда бунинг олдини олишига қиришдилар. Аммо, Ирокдан ўз манбаатларини излаган айрим давлатлар буни нотўғри талқин этдилар... Аввало шуни айтиш кераки, бу уруши оммавий қирғин қуроллари яратиш, унга эга бўлишига интилган тузумга қарши қаратилди. Чунки, бундай қуролларни Ирок ҳукумати ўз халқига, кўшни давлатларга қарши ишлатган ва минглаб бегуноҳ кишиларнинг ўлимига сабабчи бўлган. Саддам Ҳусайнинг мустаҳшиб тузишида генойиди сиёсати туфайли 6 млн.га яқин ирокликлар хорижга қочиб кетган эди. Энди-энди улар ўйларига қайтишишоқда. Шунингдек, бу ҳукумат ён кўшини Эрон билан 8 йиллигидан ўтиш, бўлгуси ҳукумат давлатни бошқара биладиган, халқни иктисолид, маънавий, маърифий қийинчиликлардан олиб чиқа оладиган, ҳаётни нормал изга соладиган, яъни, 34 йилдан кўпроқ давом этган диктаторлик тузуми даврида издан чиқиб кетган турмуш тарзини нормаллаштириш масаласини еча оладиган бўлиши керак. Шунингдек, ҳозирда Ирок миллий конгресси, деган ибора кўлланилиятини, у узоқ йиллар мобайнида Саддам Ҳусайн ҳокимиётига қарши курашиб келган. Бинобарин, бу конгресс ҳам янги ҳукумат тузисида асосий иштирокчилардан саналмоқда. Лекин, барча тикланиш жараёнларида жаҳон ҳамжамияти БМТ роли устувор бўлиши кераклигини ҳамда мамлакатда демократик тузум қуриш лозимлигини ургуламоқда. Энди Ирок ҳалқи ўз тақдирини ўзи белгилайди ва табиий бойликларидан ўзи фойдаланади. Ағсусли, Саддам Ҳусайн даврида табиий бойликлардан кўрилган даромадлар президент учун қасрлар, бунклар куришга, оммавий қирғин қуроллари, «Ас-Самуд», «Ал-Фатах» каби ракеталар яратишга сарфланган эди. Бундан бўён эса, бундай маблағлар оддий ҳалқа хизмат қилади. Ҳозирнинг ўзида Эстония, Руминия, Болгария, Австралия каби ўнлаб давлатлар баракарорлик ўзага келгунга қадар мамлакатда тинчлик контингентини сақлаб қолиш борасидаги АҚШ ва Британия тақлифини кўллаб-куватламоқдадар. Ўйлайманки, Ирок ҳалқи бугунги жараёнлардан, кечувлардан муввафқиятли чиқа олади.

Камолиддин АЛИОХУНОВ
сұхбатлашы.

Меҳмонхона

**ЕТТБ ЙИФИНИНИНГ
ТОШКЕНТДА ЎТКАЗИЛИШИ
ТАСОДИФ ЭМАС**

минтақа билан дўстлашавермайди. Бу нуқтаи назардан қарангда ЕТТБ ҳақиқий шериларидан бирини Марказий Осиёдан топди. Президентимиз ҳам ўзининг «Ўзбекистон XXI аср бўсафасида: хавфисизликка таҳдид, баркарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» асаридан, «Ўзбекистон буёк келажак сари» номли тўпламларida мана шу банкка алоҳида тўхталиб ўтганлар. Шунингдек, ЕТТБ раҳбарлари, етакчи мутахассисларидан 2001-2002 йилларда юртимизга келиб, ҳукуматимиз раҳбари билан музокаралар олиб бораётганинг самараси. Ўзига муносib ҳамкор излаган мазкур банк ўзаро имзолангандан ёхднома, битим ёки бирон-бир хужжат шартлари бажарилмаса, у ҳар қандай давлат билан

нишинг энг шарқида жойлашган. Лекин, улар билан бизнинг қалбимиз, дунёкарашимиз, мафкуравий фикрларимиз, ҳалқаро муаммоларни ҳал этишдаги нуқтаи назаримиз ҳамоҳангдир. Хусусан, оммавий қирғин қуролларини ишлаб чиқармаслик ва тугатиш борасида, гиёҳвандлик моддаларининг тарқалиши ва у билан боғлиқ жиноятларга барҳам беришда, ноқонуний курол саводсига йўл қўймаслиқда, энг муҳим жиҳатлардан саналмиш ҳалқаро терроризмга қарши курашда расмий Вашингтон, Токио, Тошкент сиёсатида ўтиғунлик бор. Ўрни келгандага шуни таъкидлаш лозимки, АҚШ ҳам, Япония ҳам ҳар қандай давлат билан стратегик ҳамкорлик ўрнатавермайди. Улар узоқ муддатли қарашларда, тактика ва стратегияларда ўшашлик топган тақдирдаги на ҳамкорлик олиб борадилар. Масалан, бугун Ўзбекистон қуролли кучларини модернизация килишда, чегара ҳавфисизлигини излизишда, профессионал армия тузилишидан Вашингтон, Токио хизматлари чексиз бўлмоқда. Бундай стратегик ҳамкорликларимиз нафқат Ўзбекистон, балки, минтақа баркарорлигига ҳам ижобий таъсири этади, мамлакатимизнинг озод ва обод ватан бўлишига, республика измайларни демократия мактабини, жамиятини шак

БУ БОЛАЛИК ҮЙНИМИ?

Масаланинг моҳиятига чукурорқ кириб борищдан один эътиборингизга аксариюмиз учун таниш бир лавҳани хавола этмоқчиман.

— Қани ўғлим, амакинга нос чекиб күрсатчи!

Эндигина тетапоя этиб юраётган болакай отасининг бу даъватига жавоб жажжи қўлчаларини ўйнатиб мурғак тасаввuri билан катталардан кўриб ўрганган килиги — кафтига нос кўйиб оғизга отиш ҳаракатини тақрорлади.

Рости, кўпчилигимиз бундай ҳолатнинг гувоҳи бўлганимиз, қичкинтоинойн бегараз қиликларидан завқланниб, ҳатто уни рағбатлантириб ҳам кўйганмиз:

— Яша, ота ўғил!

Шошманг биродар, ушбу олқишингиз болани нимага рағбатлантираяпти, ҳамма нарсани ҳам болалик ўйнига буриш ўринлими? Ўша бизга катталар қилини кўрсатиб эркаланаётган бола эртага уйда унтиб қолдирган нос қадимииздан жажжи кафтчаларига нос қилиб, чинакамига носкашлик қиласлигига ким кафолат бера олади? Якинда бир танишим ташвишланиб гап очди:

— Ишонасанми, нари борса беш-олти ёшга кирган боланинг нос чекканини кўрдим. Ўйдагиларга айтгандим, «энди шу гапни топдингизми» деб ёқамдан олиши. Бу боришада ўша боланинг келажаги нима бўлади?

Суяги қотмаган боласига ароқ ичириб, мақтанаётгандар йўқми орамизда? Нега ширакайф бўлиб бир-бириимизга гап бермаётганимизда, тутун халқачаларига қўмилиб сигарет тутатайтганимизда ба-логатга етмаган боламиз бизни ўзига хос синчковлик билан кузатайтганини унтиб қўямиз? Бола тарбиясида аҳамиятисиз нарсанинг ўзи йўқ. Инсоф билан тан олайлик, бугун қорадорисиз қолганда бошини тошга ураётгандар, ушбу ниятига етиш йўлида ҳар қандай жиноят кўясига киришдан тоймайдигандар ҳам кимнингдир фарзанди. Ота-оналарининг ёмон одатлари туфайли азият чекаётгандар, ногирон туғилаётгандар қанча. Эҳтимол, якинда республика «ойна жаҳон» орқали намойиш этилган юракни ларзага келтирувчи лавҳаларни Сиз ҳам кўргандирсиз: Тишлари йўқ қизча, оёқлари кўшилиб кетган бола, тафakkur имкониятлари 2-3 яшар боланикidan ҳам чегараланган йигирмага ҳам кирмаган йигит ... Рости, Тошкентдаги ногирон болалар диспансеридан видеотасмaga туширилган мазкур кадрларни томоша қилишнинг ўзиёқ қишини даҳшатга туширади. Сабаби оддий, бу Оллохнинг шайтон етовига тушган бандасининг наслига нисбатан кўллаган жазосидир.

ЖАМОАТЧИЛИК ҚАЁҚҚА КАРАЯПТИ?

Чет элдан ташриф буориётган тадқиқотчilar маҳалла қўмиталарида амалга оширилаётган ижобий ишларни ҳавас билан ўрганишайти, ўзларида жорий этиш йўлларини излашайти. Кундалик ҳаётимизда маҳалланинг роли бекиёс, бироқ ҳар биримиз бу тузилма ишига имкониятларимиз даражасида ёрдам берампизми?

Маҳалладошимиз, ҳамқишлоғимиз ўқишида, ишда, ижодий фаoliyatiда, спорт мусобақаларида яхши натижаларга эришиб, кўпчиликнинг тилига тушса «бизнинг қишлоқдош», деймиз. Лекин ҳалигача бирон кимсанинг ўғри, муттаҳам, гиёҳванд ҳақида сўз кетганда «меннинг маҳалламдан» деганини учратмадиганман. Кўшнимизнинг ножӯя қадам ташлай бошлаган боласини кўрганда нега:

— Менга нима, отаси, онаси бор-ку, деймиз.

Бугун ўзи ёмон йўлга кирган бола, эртага тенгдоши бўлган ўғлимиз ёки қизимизни қалтис кўчага бошламасмийин ёки бизнинг фарзандимиз ножӯя ҳатти-ҳаракатини пайқаган кўшнимиз ҳам:

— Менга нима, ўз отаси, онаси бор, деб кўл сильтамасмикан!

Илгарилари қишлоқда якка-ярим гиёҳванд учраса «банги-девона» деб масхаралаб, ёшларга ундан йироқ юришни маслаҳат беришарди. Ҳозир тўй-томушаларда кимнингдир чеккан гиёҳванд модасидан таралган бадбўй ҳидни пайқаб қоламиз, аммо, айтишга тортинамиз. Ким-

дир ўзининг ҳакалак отган нафсини кондириш учун ёшларга граммлаб захри қотил сатаётгини англаймиз, унинг хонадонига одамлар бежиз қадам ранжида килишмаётганини ҳам биламиз, бироқ жамоатчилик фикрини ўйғотишга шошилмаймиз. Бундайлар бизнинг бефарқлигимиздан фойдаланиб, дастлаб қармоғига илингандарга бир-икки чекимини хади этишиди, аста-секин гиёҳвандлар сонини кўпайтириб бораверади. Гиёҳванд маддалар ҳушини олган ёшларни қабиҳ қилмишлар — ўғирлик, зўравонлик, жиноят кўчасига бошлаб кетаверади, биз эса ўзимизга хос натижага чиқариб:

— Ҳукуқ-тартибот ходимлари қаёққа қарашапти, — дея айюханнос соламиз.

Аслида ўзимиз қаёққа қаряпмиз, ёшларни ўзига чорлаётган заҳри қотил сотовчилар фаолиятини тугатишга нима ёрдам бераяпмиз, ўйлаб ҳам кўрмаймиз. Огох бўлайлик биродар, орамизга сукилиб ўзига йўл очаётган гиёҳвандликка вақтида зарба бермасак эртага кеч бўлади. Шу ўринда бир дўстимнинг ҳикоя килиб берган воқеасини мисол келтирмоқчиман:

«Қиши фасли эди, олис вилоятлардан бирига хизмат сафари билан боргандим. Қайтиша тезроқ ўйга етиб олиш учун «Дамас» машинасига чиқдим. Таниш-но-

га етаклайди. У кишининг одамлик қиёғасини йўқотиб, саломатлигига жиддий зарар етказади. Кўнгилхушилар деб гиёҳвандлик воситасини бир бор истемол қилган кимса унинг домидан осонликча чиқиб кетолмайди. Айниқса иғна ўрганганларни даволаш кийин. Бу оғу иродани мўртластириди. Уни тарқатувчилар бундан устомонлиди билан фойдаланишиди. Дастлаб қармоғига илингандарга бир-икки бор бепул «муруват» кўрсатишиди, кейин эса нафакат ҳамёнини, балки энг азиз нарса — соғлигини издан чиқаришиди. Гиёҳванд мадда тополмай қолган пайтида бундайларнинг бошини чанглаб, ҳўнграб йиғлагандарни кўрсангиз даҳшатга тушасиз, «шум одамми» деган мулоҳазага борасиз. Суронки истемолчилардан ногирон фарзандлар дунёга келади. СПИД ва шунга ўхшаш бедаво касалликлар ҳам биринчи навбатда гиёҳвандларга юқади.

Малакали терговчининг мулоҳазала-рига қулок тутинг:

— Кундалик турмушимиизда содир бўлаётган жиноятларнинг катта қисмини наркомания келтириб чиқаради. Гиёҳванд маддага ақлини олдириган киши унинг бир ғрамини қўлга киритиш, сотиб олишга маблағ топиш учун ҳар қандай тубанликлардан қайтмайди. Мазкур иллатни урчтивчилар мўмай даромад илинжиди одамлик қиёғасини йўқотиб тутинг:

— Ахилликка нима етсинг.

Беш-олти кўл бир товоққа чўзиларди. Негадир ҳалигача ўша ёғоч товоқдан ейилган овқат таъмини энг тотли таомлардан ҳам тополмайман.

Навқиронликка борибми, ақа-укалар бирон масала талашиб қолсак, оқибат ўртамизга «қора мушук» ораласа ким кўп, ким оз микдорда айбдорлигидан қатъий назар, отамиз ҳар иккаламизга юз очмасдилар. Токим ўзимиз гуноҳкорлигимизни ҳис этиб, бир-биримиздан кечирим сўрамагунимизча шу ҳолат давом этарди.

— Болаларим, бир кун низо аралашган оиладан минг кунлик барака кўтарилади, зинхор ўз дастурхонингиз файзига теша урманг, — дердилар бизнинг апок-чапоқ бўлиб кетганимизга ишонч ҳосил қилган отамиз.

Ўзбекнинг азалий ҳамда абадийликка даҳлдор орзуси — тинчлик. Ўтган иили ватанимиз сарҳадларига сукилиб кирмоқчи бўлғандар буни билишарди, азал ва абадга тенг қадриятимизга курол ўткалиб келишганди. Уларни курол билан таъминлагандар кимлар эди, максадлари нима? Мана шу савол мазкур бобимиз муқаддимасида эслаб ўтилган иккиси воқеа ўртасидаги боғлиқликни исботлаб беради.

ҚИССАДАН ҲИССА

Хурматли газетхон, гиёҳвандлик жамият учун нечоғли зарарли иллат эканлигини тафаккурим имкониятлари даражасида Сизга баён этиб бердим. Ўзи танлаган тараққиёт йўлидан дадил одимлайётган мамлакатимиз эртасини белгилаб берадиган баркамол авлодни тарбиялаш бугунги кунимизнинг асосий вазифаси этиб қўйилмокда. Зоро, ўз Ватанига садоқатли, фикр-мулоҳазали, орзуарга лиҳом-лиҳ инсон ҳеч қачон ҳаёт ўйлидан адашмайди. Шундай экан фарзандимизнинг, қўни-қўшни ёшларнинг озгина бўлса-да ножӯя ҳаракатини илғаганимизда бефарқликка бормайлик. Ёшлар онгидага мафкуравий бўшилиб бўлишига йўл қўймайлик. Бу борода жамоатчилик ташкилотлари ишини фаоллаштиришга ҳисса қўшайлик. Энг муҳими, ёш авлодга яхши ва ёмон, ҳалол ҳамда ҳаром ўртасидаги тафовутни ўқтирайлик. Биз уddyalай олмайдиган ишнинг ўзи йўқ. Фақат «менга нима»чилик кайфиятидан фориғланишимиш керак. Очиги, уч нафар ўғли террорчилик йўлига кириб ёш умрига зомин бўлган, ўзгаларнинг ҳаётига таҳдид солган андижонлик отахоннинг «Ойна жаҳон» муҳлисларига қаратади:

ХИЁНАТНИНГ ИЛДИЗИ ҚАЕРДА?

2000 йилнинг ёзида мамлакатимиз оммавий ахборот воситалари орқали Сурхондарё вилояти худудидаги божхона постларидан бирида катта микдордаги гиёҳвандлик маддалари қўлга туширлигани тўғрисидаги хабар тарқалди, орадан озрок вақт ўтиб Узун, Сариосиё туманларига бир гурух қуролланган ватанфурушлар сўқилиб киришга уринишиди. Шу иккиси воқеа ўртасида боғлиқлик бормиди? Ўша таҳлилини кунларидан бирида эрта билан ишга борар эканман, йўлда қўйидаги сұхбат кулогимга чалинди:

— Кечаки «Ахборот»ни кўрдингизми, тағин бир чегарачимизни ўлдиришибди.

— Нонқўрларнинг мақсади нима экан?

— Ватанфурушлар тинчлигимизни кўришолмаяти.

«Ватанфуруш» ҳамда «мақсад», бирини иккинчисига нисбат бериб айтиш эриш туоладиган икки ибора. Бейхтиёр хуласа чиқарасан киши — «Ватанфурушда мақсад нима қиласин».

Ҳар ҳолда йўл бўйидаги ўз иш жойига, тинчгина меҳнат бағрига шошилаётган сұхбатдошлардан бири ўртага таш-

ГИЁҲВАНДЛИК НИМАГА ЕТАКЛАЙДИ?

Шифокор танишим гиёҳвандликнинг зарарли оқибатлари ҳақида қўйидагиларни гапириб берди:

— Гиёҳвандлик инсониятни таназзул-

лаган, иккинчиси тўлдирган оғрикли савол сабаб узоқ мушоҳада юритдим, тағин жавоб топиш илинжиде хотиралар катини тўзғитаяпман. Яратганга шукур, шоири айтганидек эгаси бор юртнинг эртаси борлиги рост экан — таҳлилини кунлар ортда қолди. Бироқ, сабоқдан хуласа чиқариш сира панд бермаган, яқин ўтмишдаги воқеаларни унтишга хеч биримизнинг ҳақимиз йўқ, эл фаронлигидек муқаддас вазифани Юрбошиимизнинг ўзигагина ташлаб қўйиш ҳам инсофдан эмас. Мамлакатимиз истикали, тинчлигимиз ҳар биримизнинг огохлигимизга боғлиқ эканлигини бир дақиқа бўлсин унумаслигимиз керак.

— Тинчлигиги берсин.

Ёши етмишдан ошган отамиз (Оллоҳ у кишининг охиратини обод қилсан) ўтира-турса шу тилакни тақорлашни кандо қилмасдилар. Оиламизинг бобомерос катта ёғоч товоғи бўларди. Уйда қайнатма шўрва пиширилса отамиз шу товоққа патирни босиб, ҳаммамизни дастурхон бошига чорлардилар:

— Ахилликка нима етсинг.

Беш-олти кўл бир товоққа чўзиларди. Негадир ҳалигача ўша ёғоч товоқдан ейилган овқат таъмини энг тотли таомлардан ҳам тополмайман.

Навқиронликка борибми, ақа-укалар бирон масала талашиб қолсак, оқибат ўртамизга «қора мушук» ораласа ким кўп, ким оз микдорда айбдорлигидан қатъий назар, отамиз ҳар иккаламизга юз очмасдилар. Токим ўзимизни ҳис этиб, бир-биримиздан кечирим сўрамагунимизча шу ҳолат давом этарди.

— Болаларим, бир кун низо аралашган оиладан минг кунлик барака кўтарилади, зинхор ўз дастурхонингиз файзига теша урманг, — дердилар бизнинг апок-чапоқ бўлиб кетганимизга ишонч ҳосил қилган отамиз.

Ўзбекнинг азалий ҳамда абадийликка даҳлдор орзуси — тинчлик. Ўтган иили ватанимиз сарҳадларига сукилиб кирмоқчи бўлғандар буни билишарди, азал ва абадга тенг қадриятимизга курол ўткалиб келишганди. Уларни курол билан таъминлагандар кимлар эди, максадлари нима? Мана шу савол мазкур бобимиз муқаддимасида эслаб ўтилган иккиси воқеа ўртасидаги боғлиқ

ЎҚУВЧИ СУСТ ФАОЛ ИШТИРОКЧИ ЭМАС, БЎЛСИН

«Бахт ҳавода шамол каби эсмайди,
балки меҳнатдан келади».

A.РУДАКИЙ

Инсонни савобли ва хайрли ишлар қадрли қилади. Чунки, инсон умрини эзгулик безайди. Шундай инсонлар борки, ўзининг қалб қўрни, куч-кувватини, ақлу заковатини ўзи ихлос қўйган соҳага сарфлайди, одамлар хурматига сазовор бўлади. Нурилло Сирожев шундай инсонлардан биридир. У киши 1942 йилнинг 5 майида Оқдарё туманинг Янгиурғон қишлоғига дунёга келган. 1960 йилда Самарқанд шаҳридаги 21-мактабни аъло баҳолар билан тутагатча, Самарқанд Давлат университетининг физика факультетига ўқишига киради. Талабадаги илмий салоҳиятнинг юқорилигини пайқаган умумий (кейинчалик ядро) кафедрасининг мудири Мусо Мўминов 4-курсни тутагатган Н.Сирожевни диплом олиш амалиётини ўташ ва диплом ишини бажариш учун Москванинг Дубно шаҳарасидаги «Халқаро ядро физикаси» институтига юбориши лозим топди.

Диплом ишини муввафқиятли бажарган Н.Сирожев илмий тадқиқот ишларини давом эттириш мақсадида стажёр тадқиқотчи сифатида Дубно шаҳрига келиб, ўз фаолиятини давом эттиради. Кейинчалик, Булунғур тумани ва Самарқанд шаҳрининг умумий ўтга таълим мактабларида физика фани ўқитувчи сифатида дастлабки иш фаолиятини бошлади. Ёш ўқитувчининг изланувчалиги боис 1969 йилда Самарқанд Давлат университетининг физика кулиёти «Умумий физика» кафедрасига ишга тақлиф этилди. Шундан сўнг, Нурилло университетнинг «Астрофизика» кафедраси мудири, физика-математика фанлари доктори, профессор Бахром Маҳмудов билан ҳамкорликда илмий-тадқиқот ишларини давом эттиради. Дастлабки илмий ишлар муввафқиятли ниҳоясига еттач, 1977 йилда физика-математика фанлари номзоди диссертациясини Москва Давлат университетида ёқлади.

1994 йилгача СамДУда катта илмий ходим, кафедра асистенти, катта ўқитувчи ва доцент лавозимларида ишлаб, коинот нурларининг сирларини ўрганишда жуда кўп меҳнат қилди. Бундан ташқари, ҳар иили бир неча талабаларнинг диплом, курс ишларига ва педагогик практикасида раҳбарлик қилди. 1994 йилда вилоят ўқитувчilar малакасини ошириш институтига олий таълим мақоми берилди. Вилоят ҳалқ таълими бошқармаси раҳбарияти уни педагог ходимлар малакасини ошириш институтининг «Ҳалқ таълими»ни бошқариш ва мактабшунослик» кафедрасига мудир этиб ишга тайинлади.

ЯНГИ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯ ФИДОЙИСИ

Н.Сирожев доимий умумтаълим мактабларида ўқитувчи бўлиб ишлаб, тажриба ортиганинг малака ошириш институтидаги фаолиятида қўй келди. Вилоятнинг туман ва шаҳарларидаги мактабларга борганида ўқитувчilar билан ўз билим ва тажрибалarни баҳам кўрди. Институтда кафедрани ташкил этишида эса университетдаги тажрибasi асқотди. Тез орада кафедра фаолиятини, ходимларга керакли маслаҳатлар берни, хужжатлаштириш масалаларини йўлга кўйди. Н.Сирожев таълимда янги педагогик технология, тест рейтинг тизимини университетда яхши ўзлаштириб олганлиги боис, 1996 йилдан бошлаб, малака ошириш институтининг тингловчиларига «Ўқитувчilar билим даражасини баҳолашнинг тест-рейтинг тизими» бўйича ишлаб берни, ошараларни ўзлаштириб олганлиги оширишнинг раҳбарлик курсларида маъруза ва амалий машрутларнинг сифат ва самарадорлиги оширилиб, ўқув хоналари замонавий таълим-тарбия талаблari асосида дид билан давлат таълим стандартлariiga mos тарзда жиҳозланди. Имтиҳон синонлari учун кўп варианти тест саволлari тузишли. Янги педагогик технология асосида ноанланвий дарс ишламалари, кўргазма-тарқатма материаллар тайёрланди. Курс иштирокчilarinинг билим ва фаолиятини баҳолашнинг рейтинг тизимини яратишda раҳбарлик қилди.

Маълумки, умумтаълим мактабларида ўқитувchilar таъlim тайёр гарлигини аниқлаш, уларнинг дарсларини ўзлаштириш самарадорлигини ошириш мақсадида бугунги кунда ўқувчи билимни баҳолашда рейтинг тизими амалиётага табтиқ этилмоқда. Таъкидлаш лозимки, ўқувчи билимiga баҳо берувчи мазкур тизимнинг мактаб таълим-тарбия жараёнига жорий этилишида ўқитuvchilarнинг жойларда олиб бораётган саъй-харакатлari катта аҳамият касб этимоқда. Бу борада Нурилло Сирожевнинг «Ҳалқ таълими тизими»ни янги педагогик технологияларни жорий этиши муммалари» устида айни кунда бош қотираётган чукур илмий изланишлari ҳам эътиборга молик.

Бундан ташқари, умумий ўтга таълимiga рейтинг тизимини маҳорат билан синглира олиш борасидаги ўқитувчи тажрибasi республика мактаблariда кенг оммалашмоқда.

Эътиборлиси, Нурилло Сирожевнинг 70 дан ортиқ илмий методик ва оммавий мақолалари республикамизнинг марказий газеталари қаториди хориж матбуотлariда ҳам чоп этилган. Жумладан, Америка Кўшма Штатларида, Япония, Германия, Австралия, Болгария, Польша, Канада ҳамда Россия каби 32 та давлат матбуотида ёритилган долзарб мавзулардаги мақолалари ўқитувchilar учун нодир услубий қўлланма бўлиб хизмат қилмоқда.

Физика-математика фанлари номзоди, доцент Н.Сирожев айни пайдида республика ва вилоятлarda бўйича рейтинг тизимини жорий этиши бўйича вақтингчалик ижодий жамоа(ВИЖ)лар институтининг илмий ва услубий кенгашлари аъзоси ҳисобланади.

Домла ҳозир ҳам илмий изланишда. Умрининг стуклик палпасида биз эзгуликни умр мазмуни билган камтарин инсонни муборак олтмиш ёши билан табриклаб, ижодий ва оиласиғи фаолиятига янада ривож тилаймиз.

Ўйлаймизки, ўқитувчининг куйида эълон қилинаётган мақоласи ҳам сизни безътибор қолдирмайди.

A.КАЛОНТАРОВ,

ХТВ Давлат таълим стандартлари мониторинги бошқармаси бошлиги

Ёш болаларда таълим ва тарбия кўникмаларини шакллантиришда уларнинг фикрларни қобилиятлари қай даражада ривожланганлиги катта аҳамият касб этиди.

Хар қандай фикр — бу табиии нарса ва унинг табиии асослари мавжуд. Янни, фикрларни нормал инсоннинг табиии хистайғуларига боғлиқ бўлмаган эҳтиёжидир. Табиатдаги ҳар бир жонни мавжудот ёшлигидан-нон тарбияга ва таълимга мухтожидир. Индивидуал фикрларнинг шаклланишида инсон ҷаҳонниң мақсадларимиздан бирни бўлмоқда.

Кўпчилик умумтаълим муассасаларида қўлланилиб, анъанавий ҳисобланган, «ўйга берилган топширик»ни текшириш, оғзаки сўров, янги мавзуларнинг матнларини элементлари билан дарс жараёнida ҳам назарий ва амалий равишида мисоллар билан объект (суст тингловчи) ҳисобланган шаклланишида иштирокчи ҳисобланниш ўқитувчи тушунтириб ўтиши, мустаҳкамлаш ва ўйга вазифа босқичларидан иборат бўлган ўқитувчи жараённи ўқитувчilarнинг аклий, амалий фаолиятини психологик жиҳатдан ривожланишига ҳам, ўқитувчilar фаолиятини яхши токомиллашувига ҳам халал берриб келиши маълум бўлмоқда. Бу жараёнда вактнинг энг сермаҳсул қисми дарснинг биринчи ярми, янги билимларни ўрганишга эмас, балки ўйга бе-

ган ўқитиши усуллари кўпроқ ёрдам беради.

Ҳозирги кундаги таълим тизимига янги педагогик технологияларни киритиб, айниқса, умумий ўтга таълим ўқитувчilarнинг билим савиясини жаҳон андозаларига кўтариш асосий мақсадларимиздан бирни бўлмоқда.

Кўпчилик умумтаълим муассасаларида қўлланилиб, анъанавий ҳисобланган, «ўйга берилган топширик»ни текшириш, оғзаки сўров, янги мавзуларнинг матнларини элементлари билан дарс жараёнida ҳам назарий ва амалий равишида мисоллар билан объект (суст тингловчи) ҳисобланган шаклланишида иштирокчи ҳисобланниш ўқитувчи тушунтириб ўтиши, мустаҳкамлаш ва ўйга вазифа босқичларидан иборат бўлган ўқитувчи жараённи ўқитувчilarнинг аклий, амалий фаолиятини психологияк жиҳатдан ривожланишига ҳам, ўқитувchilar фаолиятини яхши токомиллашувига ҳам халал берриб келиши маълум бўлмоқда. Бу жараёнда вактнинг энг сермаҳсул қисми дарснинг биринчи ярми, янги билимларни ўрганишга эмас, балки ўйга бе-

Dolzarb mavzu

рилган топширикни ва олдинг олинган билимларнинг қандай ўзлаштирилганлигини текширишда берилади. Янги материал эса ўқитувchilar анча чарчаган ва дарсга қизиқишининг пасайган вактида, янни дарснинг иккичи ярмида ўтилади. Шундай қилиб, дарснинг асосий қисми ҳисобланган янги материалини ўтиш босқичи иккичи даражали қилиб қўйилган. Ўқитувчи билимларни, уйга берилган топширикларни текширишга интилмоқда. Шундай қилиб, ўқитувchilarнинг билим олишга интилишини фаоллаштиришнинг асосий томонларидан бири, уларни янги билимлар олиш устида мустаҳкамлаштириб олди.

Ўқитувchilarнинг ўзлаштириш даражаси ҳар бир ўқитувchilar таълим жараённи ўзлаштирилганлигини текширишда берилади. Янги материал эса ўқитувchilar анча чарчаган ва дарсга қизиқишининг пасайган вактида, янни дарснинг иккичи ярмида ўтилади. Шундай қилиб, дарснинг асосий қисми ҳисобланган янги материалини ўтиш босқичи иккичи даражали қилиб қўйилган. Ўқитувчи билимларни, уйга берилган топширикларни текширишга интилмоқда. Шундай қилиб, ўқитувchilarнинг билим олишга интилишини фаоллаштиришнинг асосий томонларидан бири, уларни ўзлаштириб олди.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳам мумкин бўлади. Бунда ўқитувчи янги педагогик технологияга асосланиб, ноанъанавий дарс усуспарлардан бойдан бошлаб, вилоятлардаги мактабларнида ўқитувchilarнинг фаоллик билан ишланиши таъминлайдиган усуспарлар билан ўтишига озигида.

Янги билимларни ўқитувchilar фаоллик билан дарс жараённи босқичида олсалар, бундай холда ўқитувchilar фаоллик билан объектив равишида ўқитувchilarнинг фаолиятини назорат қилиши ва баҳолашни ҳ

Tashxis markazlarida

Бугунги кунда Андикон вилояти халқ таълими бошқармаси тузилмасида 1 та, бошқарма тасарруфидаги шаҳар ва туманларда 19 та Ташхис маркази фаолият кўрсатмоқда. Ҳозирда ушбу марказларда 71 нафар ходим, жумладан 19 нафар касбга йўналтирувчи, 19 нафар психолог, 15 нафар дефектолог ҳамда 19 нафар шифокор иш олиб бормоқда. Вилоят Ташхис маркази раҳбари Гулнора Мелибоева билан бўлган сұхбатимиз вилоятда ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик ташхис ишларининг бугунги аҳволи хусусида бўлди.

— Таълим-тарбия самара-дорлиги, ўқувчи билим дара-жасининг нечогли юқори бўлиши, аввало, мактабга кабул қилинаётган ўқувчи-нинг саломатлигига ҳам боғлик. Шу боис, мактабга илк кадам кўяётган болалар ва унда таҳсил олаётган ўқувчиларни тиббий кўрикдан ўтка-зиш ишлари катта аҳамиятга эга. Шундай эмасми?...

— Дарҳақиат, ўқувчиларнинг саломатлиги уларнинг таълим-тарбия олиш жараёнига жиддий таъсир этувчи омиллардан биро ҳисобланади. Шу боис, мактабга кабул қилинаётган ҳар бир болани тиббиёт мутахассислари кўригидан ўтказиш зарур аҳамиятга молик. Жорий ўқув йилида Ташхис маркази мутахассислари томонидан соғлиқни сақлаш тизими ходимлари билан ҳамкорликда вилоятдаги умумтаълим мактабларининг ўқувчилари тиббий ҳизмат кўрсатиш холати тўла ўрганилди. Маълумотларга кўра, айни пайтда вилоятимизда фаолият кўрсатаётган 154 та мактабда тиббий хоналар ташкил қилинган бўлиб, уларнинг барчасида шифокор ва ҳамшира ходимлар иш олиб бормоқдалар. 159 та мактабга поликлиника ва кишлоқ шифокорлик амбулатория пунктлари ходимлари бириктирилган.

Ўқув йилида тиббий кўрикдан ўтиши лозим бўлган 539 минг 850 нафар 1-синфдан 11-синфгача бўлган ўқувчидан 521 минг 855 нафари тиббий кўрикдан ўтдишар. Саломатлик кўригидан ўтказилган ўқувчиларнинг 160 минг 275 нафари соғлом деб топилди. 321 мингдан зиёд ўқувчидан 2 ва 3 гурӯҳ бўйича у ёки бу касаллик алломатлари мавжудлиги аниқланди. Олиб борилган соғломлаштириш ишлари натижасида бугунги кунга келиб носоғлом деб топилган ўқувчиларнинг 90 фоизи тўла даволандилар.

— Шу ўринда 6 ёшли болаларни тиббий кўрикдан ўтказиш натижалари ва мактабга тайёр бўлмаган болалар билан олиб борилаётган ишларга ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— 2002-2003 ўқув йилида вилоят мактабларига 56 минг 309 нафар бола қабул қилинди. Ўқишига қабул қилинган ўқувчиларнинг қарийб 20 фоизини 6 ёшли болалар ташкил этади. Вилоят Ташхис марказида 6 ёшли болаларни тиббий кўрикдан ўтказиш бўйича педиатр, невропатолог, жарроҳ, ортопед, отоларинолог, офтальмолог, стоматолог, эндокринолог каби мутахассислардан иборат комиссия таркиби тузилди. Педагогик-психологик ҳамда дефектолог кўрикдан 15 минг 690 нафар 6 ёшли болаларнинг 10 минг 370 нафари муваффакият-

ли ўтдилар. Марказ мутахассислари томонидан 6 ёшли болаларга психologик-педагогик, тиббий ташхис кўйилиб, соглом, ақлан ривожланган, мактабга тайёрлаш дастурини ўзлаштирган болаларга мактабда ўқиш учун тегиши ўйлланмалар берилди. Тиббий кўрикда қатнашган 38 минг 907 нафар 6 ёшли болада 2 ва 3 гурӯҳ бўйича касаллик белгилари аниқланди ва ташхис натижасига кўра аниқланган касалликлар бўйича болалар тиббий мутахассисларга йўналтирилди, ота-оналар ўртасида уларни даволаш зарурлиги хусусида тушунтириш ишлари олиб борилди.

Бугунги кунга қадар 6726 нафар бола шифохоналарда, қарийб 23 минг 500 нафар бола амбулатория ва поликлиника

лим мутахассислари тавсия этилди. Махсус кўрикдан 66 нафарига умумтаълим мактаблари дастuri асосида, 63 нафари эса ҳаракати чекланганини ва бъязи нуқсонларга эга бўлганлиги учун ўйшароитида ўқитиш тавсия қилинди. Ногирон ва нуқсонларни болаларни ўқитиш ва уларнинг соглигини тиклаш мақсадида Ташхис маркази ва махсус комиссия ходимлари томонидан ўқув йили давомида 4 марта сай-

билан «Дифференциал диагностик сўровнома», «Қизиқишилар харитаси», «Шахс типларини аниқлаш», «Психогеометрия», «Ташхисларни қобилиятларини аниқлаш» каби методикалар ёрдамида машгулотлар олиб борилди. Натижада, ўқувчилар орасида 5610 нафар ўқувчининг спорт соҳасига, 4185 нафар тиббиёт соҳасига, 4065 нафар бола эса маориф соҳасига қизиқиши кучли эканлиги аниқланди.

9-синф ўқувчиларни касб-хунарга йўналтиришда шаҳар ва туман шароитлари ўрганилиб, ҳар бир минтақа учун зарур бўлган мутахассислар аниқланди. Вилоятда фаолият кўрсататида ўтга махсус ўқув мутахассислари, уларнинг таълим йўналишлари ҳақида маълумотлар жамланиб, шу асосда мактабларда «Битирувчилар, сизлар учун» руҳни остида маслаҳат бурчаклари ташкил қилинди. Дастлабки маълумотларга кўра, вилоятдаги 53 минг 190 нафар 9-синф битирувчиларнинг 14 минг 940 нафари касб-хунар коллажларида, 1870 нафари академик лицейларда, колган 30 минг 640 нафари 10-синфда ўқишини давом этишига билдирилган. Ташхис марказлари томонидан битирувчиларнинг 51 минг 820 нафарига тавсияномалар тарқатилмоқда.

Вилоятимиз умумтаълим мактабларида бугунги кунда жами 568 минг 550 нафар ўқувчи ташкил олмоқда. Мазкур ўқувчилар орасида алоҳида фанлар бўйича иқтидорларни билдирилган. Ташхис марказлари томонидан битирувчиларнинг 51 минг 820 нафарига тавсияномалар тарқатилмоқда.

Ўқувчиларнинг қобилиятлари, иқтидори, у ёки бу касбга ҳаваси, қизиқишилари, хоҳиш-истакларини, колаверса, саломатлиги, жисмоний тайёргарлигини ҳисобга олган ҳолда академик лицей ва касб-хунар коллажларида таълимга тўғри йўналтириш ўтга масъулиятли вазифа. Бу борада вилоят Ташхис маркази мутахассислари томонидан қандай тадбирлар амалга оширилмоқда?

— Вилоятнинг барча туман ва шаҳар Ташхис марказлари мутахассислари томонидан ўқувчиларнинг касбий қобилиятлари мактаб жамоаси ва амалиётчи психологлари ҳамкорлигидан мунтазам равишда ўрганилмоқда. Олинган маълумотлар асосида «Ўқувчиларнинг касб-хунарга қизиқишилар» банки, «Қизиқишилар ойнаси» жадваллари яратилди. Касбга йўналтириш ишларида мактаблардаги касбга йўналтириш ҳоналари, уларда фаолият кўрсатаётган малакали педагог ходимлар, фан ва мактабдан ташқари таълим муассасаларида тўғраклар, турли касб-хунар эгалари, меҳнат фахрийлари билан бўлган учрашувлар, уста-шоғирд ањаналари бўйича амалга оширилган ишлар ижобий самара бормоқда. Айниқса, 9-синф ўқувчиларни касбга йўналтириш, уларга тегишили педагогик-психологик маслаҳатлар беришга алоҳида эътибор қаратилган. Ўқув йили давомида улар

БАҲОЛАШ МЕТОДЛАРИНИ ЎЗЛАШТИРАДИЛАР

Мамлакатимиз таълим мутахассисларида фидойилик кўрсатиб меҳнат қилаётган ўн минглаб педагог-ўқитувчилар олдида бугунги кунда ривожланган демократик давлатлар тажрибасида кенг қўлланилаётган таълим андоузлари асосида юқори малакали, билимдон, юксас маънавий ва ахлоқий таълабларни ўзида мужассам этган мутахассис-кадрлар тайёрлашдек масъулиятли вазифа туриди. Буни амалга ошириш учун эса замонавий илгор педагогик технологияларни муткамал ўзлаштирган мурраббийлар сафини кенгайтириш билан бир қаторда, ўқитувчилар малакаси ва билимини доимий равиша ошириб бориши катта аҳамиятга эга. Бинобарин, Вазирлар Маҳкамаси томонидан қабул қилинган махсус қарорга асосан, айни пайтда ўтга махсус, касб-хунар таълими мутахассисларида фаолият кўрсататида ўтган мутахассис-педагоглар малакасини ошириш, уларни қайта тайёрлашишининг кўлами ва сифати тобора ошириб бормоқда. Бу борада Осиё таракқиёт банки мутахассислари билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган «Республикамиз ўтга махсус таълими тизимини ривожлантириши» лойиҳаси доирасидан амалга оширилаётган ишлар ҳам ўз ижобий самарасини бермоқда.

Seminar-trening

Ушбу лойиҳа доирасида Жizzah енгил саноат ҳамда Зифаробод қишлоқ хўжалик касб-хунар коллажлари негизида семинар-тренинг маркази ташкил этилди. Мазкур марказда жорий йил аввалида «Таълим самара-дорлигини ошириш йўллари» мавзусида семинар-тренинг машғулотлари ўтказилиб, унда 50 нафардан зиёд коллеж педагог ва ишлаб чиқариш усталари ўз малакаларини оширган эдилар. Семинар-тренинг машғулотлари давомида устозлар замонавий таълим технологияларининг моҳияти ва афзалликлари, аънанавий, ноанъанавий таълим моделлари хусусида шунингдек ўқув жараёнини ташкил этишда улардан самарали фойдаланиш борасида билим ҳамда малакага эга бўлдилар. Машғулотлар юқори малакали педагог ва мұхандис-педагоглар томонидан олиб борилди.

Айни пайтда Жizzah енгил саноат касб-хунар коллажида ташкил этилган марказда «Баҳолаш методлари» мавзусида семинар-тренинг машғулотлари ўтказилиб. Ушбу машғулотлар 14 апрелдан бошланиб 14 майгача давом этиди. Унда иккى касб-хунар коллажида өткитувчиларидан иборат 70 нафар педагог, мұхандис-педагоглар томонидан олиб борилди.

Ушбу семинар машғулотлари келгусида лойиҳага киритилмаган вилоятдаги ўнлаб касб-хунар коллажларида фаолият кўрсатаётган мурраббийлар иштирокида ҳам ўтказилиши режалаштирилмоқда.

Ф. МАМАТҚУЛОВ,
Жizzah енгил саноат касб-хунар коллажи директори

ёр-кўриклар ташкил этилди. Жисмоний ва руҳий хаста болаларга таълим-тарбия бериш билан бир қаторда, уларни касб-хунарга қизиқириши мақсадида турли ижодий тўғракларга, жумладан, тикувчилик, дурдгорлик, рассомчилик, юмшоқ ўйинчоқлар яшаш сингари тўғракларга жалб қилиш ишларига ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ўқувчиларнинг қобилиятлари, иқтидори, у ёки бу касбга ҳаваси, қизиқишилари, хоҳиш-истакларини, колаверса, саломатлиги, жисмоний тайёргарлигини ҳисобга олган ҳолда академик лицей ва касб-хунар коллажларида таълимга тўғри йўналтириш ўтга масъулиятли вазифа. Бу борада вилоят Ташхис маркази мутахассислари томонидан қандай тадбирлар амалга оширилмоқда?

— Вилоятнинг барча туман ва шаҳар Ташхис марказлари мутахассислари томонидан ўқувчиларнинг касбий қобилиятлари мактаб жамоаси ва амалиётчи психологлари ҳамкорлигидан мунтазам равишда ўрганилмоқда. Олинган маълумотлар асосида «Ўқувчиларнинг касб-хунарга қизиқишилар» банки, «Қизиқишилар ойнаси» жадваллари яратилди. Касбга йўналтириш ишларида мактаблардаги касбга йўналтириш ҳоналари, уларда фаолият кўрсатаётган малакали педагог ходимлар, фан ва мактабдан ташқари таълим муассасаларида тўғраклар, турли касб-хунар эгалари, меҳнат фахрийлари билан бўлган учрашувлар, уста-шоғирд ањаналари бўйича амалга оширилган ишлар ижобий самара бормоқда. Айниқса, 9-синф ўқувчиларни касбга йўналтириш, уларга тегишили педагогик-психологик маслаҳатлар беришга алоҳида эътибор қаратилган. Ўқув йили давомида улар

(Давоми. Боши ўтган сонларда.)

Буларнинг ҳаммасига битта сабаб бор эди: карвон қанча йўл босмасин, йўлини неча марта-лаб ўзгартирмасин, барибир манзил сари интилар эди. Тўсиқларни енгид ўтиб, воҳанинг қаердалигини кўрсатиб турган йўлчи юлдузга қараб йўл оларди. Азон маҳали осмонда якираган юлдузга қараб, одамлар ўзларини бу юлдуз салқин жойларга, сувга, хурмозор ва ҳордиқ оладиган маконга элтаётганини билишарди. Фақат ёлғиз англиялик, китобдан бош кўтармас, гўё ҳеч нима пайқамаётгандай эди.

Пауло КОЭЛО

АЛКИМЁГАР

Сантяго ҳам сафарнинг дастлабки кунларида китоб ўқишига уриниб кўрди. Бироқ кейин теварак-атрофга қараб, шамолнинг нағмасига кулок тутиб кетиши бу машғулотдан кўра қизикрек эканини пайқади. У тусининг феълини ўрганди. Унга боғланниб қолди, кейин умуман китобдан воз кечди: ортиқча юк, деб ҳисоблади. Шундай эса-да, қаҷон китоб очиб кўз юргутираса унда, албатта, бирор-бир қизиқларни гап топилишига ишонарди.

У ёнида келаётган тұякаш билан ора-сира гаплашиб, ошно бўлиб олди. Кечқурнлар, дам олиш учун қўнишиб, гулхан теварагида ўтиришганда, Сантяго ўзининг кўйичивонлик ҳаётидан турли воқеаларни сўзлаб берарди.

Бир сафар тұякаш ўзи ҳақида гап бошлади:

— Мен Эл-Қайрум якинидаги қишлоқчада яшардим. Уйим, боғим, болаларим бор эди ва умримнинг охиригача беками-кўст яшасам бўларди. Бир йили, ўшанда ҳосил жуда мўл бўлди, яхши даромад қилдик ва бутун оила аъзоларимиз билан ҳатто Маккага бордик — насиб этиб мусулмонлик фарзини адо этдим ва энди кўнгилни хотиржам қилиб, қазойимни кутсан бўларди. Яратганга шукроналар айтардим.

Бироқ кунларнинг бирида ер қалқида ва Нил қирғоқларидан тошди. Безиёндай туюлган бу оғат менга ҳам зиён етказди. Кўшилар зайтунзорларини тошқин ювиб кетишидан ташвишга тушиб қолиши, хотиним болалардан хавотирланди. Бору будимиздан айрилиб қолаётганимизни кўриб туриб даҳшатга тушдим.

Шундан сўнг ер ҳосил бермай кўйди — тирикчиликнинг бошқа йўлини қидиришимга тўғри келди. Шу боис мен тұякашликни касб қилдим. Ўшанда менга Оллоҳнинг: ноаёнликдан чўчимангиз, зотан, ҳар ким ўз хоших-истагига ярашасини олгай, нимаган мухтоҳ эса унга етишгай, деган каломининг маъноси аён бўлди.

Ҳаммамиз ҳам бор нарсаларимизни — бу экин-тикин бўладими ёки ҳаётимизни — йўқотиб кўйишдан қўрқамиз. Бироқ бу кўркув вақтнчалик, аммо бир нарсани тушуниб етиш лозимки, бизнинг қисматимизни ҳам, олам тақдирини ҳам битта қўл ёзади.

Баъзан йўлда иккита карвон дуч келиб қоларди. Шунда бир карвондаги йўловчиларда иккинчисидаги одамлар мухтоҳ бўлган нарсалар топилмай қолмасди. Чиндан ҳам бу оламдаги кечмишлар бари бир қўл билан битилгандай гўё. Тұякашлар бир-бирига қум бўронлари хакида гапириб беришар ва гулханни қўргалаб ўтиришиб, ўзлари кузатган саҳронинг инжилкларидан гурунглашарди.

Гоҳида гулхан атрофидаги гурунгга четдан ғалати-ғалати бадавийлар ҳам келиб қўшиларди, улар карвон бораётган йўлни ипидан иғнасигача билишарди. Улар қаерда қароқчилардан ва жоҳил қабилалардан

лур сотиладиган дўконда савдо-сотикнинг бўзбola ишлай бошлагач, қизиб кетгани жуда маъкул бўлди.

— Мана, дунёни ҳаракатлантирадиган куч, — деди у. — Алкимёда бу Олам Қалби деб аталади. Агар бирор нарсани бутун борлиғинг билан хоҳлассанг, шунда Олам Қалбига ўйғунашсан. Унда эса жуда катта кудрат музассам.

Шундай деб у қўшиб кўйди: қалб фақат одамларга хос хусусият эмас, оламдаги жамики унсурларда — у тошми, гиёҳми, ҳайвон ёки ҳатто фикрми — барисида қалб бор.

— Барчаси, ерда неки мав-

нималигини китоблардан билиб олишга уринганида боши берк кўчага кириб қолди: улар кўплаб алмойи-алжойи суратлардан ташқари, нуқул олди-қочди гаплар билан ҳам тўлиб-тошган эди.

— Нега алкимёгарларнинг ишлари бу қадар ҷалаш-чулкаш? — сўради Бўзбola бир куни оқшом ўзининг китобларини ўқий олмай зерикиб ўтирган англиялидан.

— Чунки уларни тушуниш имкони алкимё билан боғлиқ жараёнларнинг бутун масъулиятини англайдиган кишиларгагина берилиган. Тасаввур қилиб кўр, агар ҳоҳлаган одам чўянни олтинга айлантираверса нима бўлишини. Тез орада олтингнинг қадри чўян билан тенглашади. Қатъияти ва билимдонларгагина Улуғ Иход сирлари наисбетди. Шунинг учун мен ҳозир бу ерда, саҳронинг ўртасидаман. Мен сирли ёзувни ўқий оладиган чин алкимёгарни учратишим керак.

— Бу китоблар қачон ёзилган?
— Кўп асрлар бурун.

— Ахир, ўша пайтлар босма-хоналар бўлмаган-ку. Қадимда ҳам, ҳозир ҳам — барибир алкимёни дуч келган одам эгалай олмаган. Шундай экан, нима учун бу китоблар бунақа мураккаб тилда ёзилган, суратлари нега ғалати?

Англиялик жавоб қилмади. Фақат кейинча, бироз жимликтан сўнг: неча кундан бери карвонни синчиклаб кузатаяпман, бироқ ҳеч қандай янгликини пайқамадим, деди. Фақат қабилалар ўртасида жанглар бўлаётгани тез-тез кулоққа чалина бошлади.

Орадан бир неча кун ўтиб, Сантяго англияликка китобларини қайтарди.

— Хўш, нималарни тушундинг энди улардан? — ярим ҳазил, ярим умид илинжида сўради англиялик: ташиши ўй-хаёллардан чалғиши учун унинг ким биландир гурунглашгиси келди.

— Тушунганим шу бўлди, оламнинг қалби бор экан ва кимда ким бу қалбга ўйғунашади. Улар мудом оловга тикилишади, ўз машғулотлари билан банд бўлиб, тириклик ташвишларини унитишади ва бир кун келиб метални тозалаб ўзлари ҳам покланишганларини пайқашади.

Шунда Сантяго билур сотувчининг: идишларни ювганингда ўзингнинг руҳинг ҳам ортиқча иллатлардан тозаланади, деган гапини эслади. Бўзбola алкимёга кундалик турмушда ҳам ўрганса бўлишига тобора ишонч ҳосил қиласди.

— Бундан ташқари, — давом этди англиялик, — Иксир гаройиб хусусиятга эга: унинг бир ушоғи ҳам хоҳлаган ҳажмдаги метални олтинга айлантира олади.

Бу гапни эшитгандан сўнг Сантягонинг алкимёга қизикиши жуда ошиди. Фақат озгина сабр-тоқат керак, шунда хоҳлаган нарсани олтинга айлантира бўлади, деб ўйлади у. Ахир, у мана ўшу ишни уддалашган донишмандлар: Гелветсий, Элиас, Фулканелли, Гебер ҳақида ўқиган, ўқиганлари уни ҳаяхонга соглан. Бу одамлар ўз Йўлларини охиригача босиб ўтишган. Улар дунё кезишиган, алломалар билан учрашишган, олам сирини билиб бўлмайди, деган скептикларни лол қолдириш учун мўъжизалар яратишган, чунки — энг муҳими — улар охир-оқибат Иксир ва Оби-ҳаётни ўз қўлларига олиши имконига эга бўлишган.

— Энди ўзингнинг карвонинг билан шугулланавер, — деди у.

— Менга улардан, ҳудди сенга менинг китобларимдан юқмаганидай, зифирча занг юққани йўқ.

Сантяго тагин саҳро сукунатини тингламоққа ва кумнинг тиялар тўёкларида тўзғиётанини кузатмоққа киришди.

— Ҳар кимнинг ўзининг ўқиб-урғанини усули бор, — ўлади у. — Унга менини тўғри келмайди, менини эса — унга. Бироқ ҳар иккаламиз ҳам ўз йўлимизни қидирайпмиз ва фақат шунинг учунгина уни хурмат қилмаслик қўлимдан келмайди”.

(Давоми бор)
Аҳмад ОТАБОЕВ
таржимаси

Ma'rifat

Роман

кот қиладиган ўша тилнинг айни ўзи. Улар бу кашфиётни Улуғ Иход деб аташади, у эса иккитақтиқ ва суюк унсурлардан таркиб топган.

— Бу тилни эгаллаш учун одамлар ва белгиларни ўрганишнинг ўзи етарли эмасми? — билгиси келиб сўради Сантяго.

— Юзаки қарашга бунчалик ўч бўлмасан! — тоқатсизланиб жавоб килид англиялик. — Алкимё — жиддий фан. Бу фан ҳар бир ҳаракатинг донишмандларнинг йўл-йўриқларига тўла-тўқис мувоғиқ бўлишини талаб килади.

Бўзбola Улуғ Иходнинг суюк унсури Оби-ҳаёт деб аталишини, у алкимёгар умрига умр кўшишидан ташқари, ҳамма қалбликларга даво эканини билди. Қаттиқ унсур — бу Иксир.

— Уни топиши осон эмас, — деди англиялик. — Алкимёгарлар кўп йиллар лабораторияларида металга ишлов бериш учун тер тўкишиди. Улар мудом оловга тикилишади, ўз машғулотлари билан банд бўлиб, тириклик ташвишларини унитишади ва бир кун келиб метални тозалаб ўзлари ҳам покланишганларини пайқашади.

Шунда Сантяго билур сотувчининг: идишларни ювганингда ўзингнинг руҳинг ҳам ортиқча иллатлардан тозаланади, деган гапини эслади. Бўзбola алкимёга кундалик турмушда ҳам ўрганса бўлишига тобора ишонч ҳосил қиласди.

— Бундан ташқари, — давом этди англиялик, — Иксир гаройиб хусусиятга эга: унинг бир ушоғи ҳам хоҳлаган ҳажмдаги метални олтинга айлантира олади.

Бу гапни эшитгандан сўнг Сантягонинг алкимёга қизикиши жуда ошиди. Фақат озгина сабр-тоқат керак, шунда хоҳлаган нарсани олтинга айлантира бўлади, деб ўйлади у. Ахир, у мана ўшу ишни уддалашган донишмандлар: Гелветсий, Элиас, Фулканелли, Гебер ҳақида ўқиган, ўқиганлари уни ҳаяхонга соглан. Бу одамлар ўз Йўлларини охиригача босиб ўтишган. Улар дунё кезишиган, алломалар билан учрашишган, олам сирини билиб бўлмайди, деган скептикларни лол қолдириш учун мўъжизалар яратишган, чунки — энг муҳими — улар охир-оқибат Иксир ва Оби-ҳаётни ўз қўлларига олиши имконига эга бўлишган.

— Энди ўзингнинг карвонинг билан шугулланавер, — деди у.

— Менга улардан, ҳудди сенга менинг китобларимдан юқмаганидай, зифирча занг юққани йўқ.

Сантяго тагин саҳро сукунатини тингламоққа ва кумнинг тиялар тўёкларида тўзғиётанини кузатмоққа киришди.

— Ҳар кимнинг ўзининг ўқиб-урғанини усули бор, — ўлади у. — Унга менини тўғри келмайди, менини эса — унга. Бироқ ҳар иккаламиз ҳам ўз йўлимизни қидирайпмиз ва фақат шунинг учунгина уни хурмат қилмаслик қўлимдан келмайди”.

(Давоми бор)
Аҳмад ОТАБОЕВ
таржимаси

Пойтахтимизнинг Чилонзор тумани Оқтепа майдонида жойлашган Тошкент педагогика коллежи республикамиз мактабгача таълим-тарбия муассасалари учун юз мингдан ортиқ мутахассис кадрларни етишишириб берган қадимиий зиё масакаларидан биридир. Ҳозирги кунда илм даргоҳи шуфузи тобора ортиқ бормоқда. Чупончи, мамлакатимиз таълим тизимидағи ислоҳотлар жараённи мазкур илм масаканига ҳам етиб келиб, 1998 йили бу даргоҳ республикада биринчилардан бўлиб Тошкент педагогика касб-хунар коллежи деган янги мақомга эга бўлди. Қайта таъмирланган, замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган коллеж илгари бир ўналишида битта мутахассислик бўйича кадрлар тайёрлаб келган бўлса, ҳозирги кунда 3 та ўналиши бўйича 10 тадан ортиқ мутахассислик бўйича педагог кадрларни етказиб бермоқда.

Юртимиз азал-азалдан даҳолар юрти дея эътироф этилиб келинган. Бундан биз ҳақли равишда фахрланамиз. Ином ал-Бухорий, Абу Али ибн Сино, Абу Райхон Беруний, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ва Мирзо Бобур каби буюк алломаларимиз ўзларининг ёрқин истеъодларини жуда ёшлик чоғларидан намоён қилганлигини тарихимиз варакларидан яхши биламиз. Шу боисдан ҳам, мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ бутун мамлакатимизда таълим соҳасини ислоҳ килиш ишига киришилди. Зоро, бу жараённи ислоҳ қилмай туриб, жамиятимизнинг бирон-бир соҳасини ўзгаришириб бўлмаслиги маълум эди.

Коллежимизда айни кунда мактабгача таълим ўналишида «Мактабгача таълим муассасалари учун тарбиячи», «Оила ўқитувчisi», «Хорижий тилда сўзлашувга ўргатувчи» ва «Компьютер саводхонлигини ўргатувчи тарбиячи» мутахассисликлари, бошлангич синфларда таълим-тарбия ўналишида «Куни узайтирилган гурӯҳ тарбиячиси ва меҳнат ўқитувчisi» мутахассисликлари, мактабдан ва синфдан ташқари тарбиявий ишлар ўналишида эса «Тикувчилик», «Пазандачилик иши», «Компьютер саводхонлигини ўргатувчи түгарақ ташкилотчи» мутахассисликлари бўйича кадрлар етишиб чиқмоқда.

Албатта, бу мутахассисликларни тайёрлаш учун коллеж юксак техника воситалари ва ўкув жиҳозларига эга бўлмоғи зарур. Бу борада илм даргоҳимизда муйян ишлар амалга оширилмоқда. Масалан, информатика синфи «Pentium» русумли компютерлар, принтерлар, мультимедиа тизими, кодоскоплар билан таъминланган. Шу билан бирга тўлиқ жиҳозланган биология, физика, кимё хоналари турли ўкув-лаборатория ишларини ўтказиш учун барча шарт-шароитлар мавжуд. Бундай жиҳозланган ўкув хоналарида дарс ўқитувчидан катта билим ва маҳоратни талаб килади. Коллежда ёшларга таълим-тарбия бериб келаётган 104 нафар педагог кадрдан 3 нафари фан номзоди, 22 нафари олий тоифали, 65 нафари биринчи тоифали, 17 нафари иккинчи тоифали ўқитувчи ҳамда ёш мутахассислардир. Ҳозир 10 нафар ўқитувчимиз илмий излашлар олиб боришмоқда.

Маълумки, мамлакатимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, таълим-тарбия бериш ишини замон талаблари даражасидан амалга ошириша педагогларнинг касбий ва умуммавний маҳорати ҳал қиливчи омил

ҳисобланади. Демак, айни чогда педагог кадрлар малакасини ошириш давлат аҳамиятига молик масаладир.

Биз бугун Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг II босқичи, яъни, сифат босқичи вазифаларини бажариш жараёндамиз. Замон талашибига жавоб берадиган, соғлом фикрловчи, ҳар томонлама баркамол, бозор иқтисодиёти ша-

ва коллекция ўқитувчилари ўзаро ҳамкорликда фан дастурлари устида иш олиб боришагати, бу ўналишда бир қатор ўкув адабиётлари яратилмоқда. Таълим-тарбия жараёндаги яхши кўрсатичларга эришиш мақсадида педагогик технологияларни татбиқ этиш чора-тадбирлари кўрилмоқда. Таълим муассасасида назарий олинган билимни амалиётда муваффакиятли ўқувчиларимизнинг педагогик амалиётни пойтахтизинг энг намунали мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида оширил-

волейбол бўйича иккинчи, стол тенниси, бадий гимнастика, катта теннисида учинчи, баскетбол ҳамда енгил атлетика бўйича тўртингчи ўринларга сазовор бўлдилар. Шаҳар миёсида ўтказилган «Баркамол авлод» спорт мусобақаларида сузиш ва кўл тўпи бўйича иштирок этишид.

Бундан ташқари, ўкувчиларимиз йил давомида «Барчиной ва Алномиш авлодлар» мусобақаларида ҳам фаол қатнашиш баробарида 89 нафар ёш ўйигит-қизлар спорт разряди олиш учун махсус тест синовлари топшириб, зарур меъёрларни бажардилар. Ўкув йили якунидаги юксак муваффакиятга эришган ўкувчилар махсус диплом ва фахрий ёрликлар билан тақдирландилар.

Коллеж «Ёшлар уйи»да ўкувчиларнинг ўқиши ва яшами учун барча шароитлар муҳайё қилинган. Жумладан, ҳар бир қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўкувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мақсадида турли тўғараклар фаолият кўрсатмоқда.

Кутубхонада бир вақтда олтмиш кишига хизмат кўрсатадиган қироатхона мавжуд. Алфавитли каталог, махсус картотекалар талаб даражасидаги. Зиё таратувчи ушбу даргоҳда ёзувчи ва шоирлар, олимлар билан мунтазам равишида қизиқарли учрашувлар ўтказилиб, мутола қилинган бадий асарлар юзасидан баҳс-мунозаралар, давра сұхбатлари ўюнтирилиб турилади.

Жорий йилнинг «Обод маҳалла йили» деб ўзлон қилиниши муносабати билан коллежидаги ҳар бир ўкув хонасида маҳалланинг ободлигини акс эттирувчи алоҳида бурчаклар ташкил этилди. «Чарх-Камолон» маҳалласи билан олиб бориладиган ишлар режаси тузиб чиқилган бўлиб, бу борада қатор амалий ишлар қилингани. Масалан, тажрибали ўқитувчиларимиз хафтасига иккى маротаба маҳаллада мактабгача таълим муассасаларига жалб қилинмаган болаларни бепул мактабга тайёрлашагати. Бундай машғулотларда маҳалла болалари ўқишининг илк асослари — ёзиш, чизиш, ҳарфлар билан танишиш кунималарига, илк математик тушунчаларга эга бўлишмоқда. Бу борада, айниқса, коллежимиз ўқитувчилар ва ўкувчилар жамоатлари якун-атрофдаги маҳалласи билан олиб бориладиган ишлар режаси тузиб чиқилган бўлиб, бу борада қатор амалий ишлар қилингани. Масалан, тажрибали ўқитувчиларимиз саъи-харакатлар натижаси ўлароқ, педагогик жамоатимизнинг ҳар бир аъзоси дарс ва машғулотларда янги педагогик технологияларни қўллаган ҳолда ўз фанидан яхши кўрсатичларга эришмоқдалар.

Озода ЭШОНХЎЖАЕВА,
Тошкент педагогика коллежи
директори,
педагогика фанлари
номзоди

МАҚСАДИМИЗ – РАҶОБАТБАРДОШ КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ

роитода ракобатбардош мутахассисларни тайёрлаш асосий вазифамиздир. Шунинг учун ҳам коллеждаги барча ўқитувчилар ўзларининг касбий малака ва кўнгимларини ошириш устида доимий изланишида. Бу борада ўқитувчиларимиз Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари, Тошкент давлат педагогика, иқтисодиёт университетлари ва Тошкент шаҳар педагог ходимларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида махсус режа асосида касбий маҳоратларни ошириб келмоқдалар. Коллежнинг 3 нафар ўқитувчisi чет элда таълим бериши технологияларини ижобий томонларини ўрганиш ва бизнинг таълим соҳамизда жорий этиш мақсадида Корея Республикасида ўз малакасини ошириб келди.

ЎМКХТ Маркази ҳамда Тошкент шаҳар ЎМКХТ бошкармасининг бўйрукларга биноан коллежда доимий харакатдаги малака ошириш курсларининг ташкил этилиши ҳар бир ўқитувчiniнг маънавий-маърифий ҳамда компьютер саводхонлигини ошириш борасида катта ёрдам бераяти. Эътиборлиси, бундай ДХМО курслари махсус режа асосида ҳафтасига бир марта ташкил этилиб, уларда амалдаги ўкув режа ва дастурлари негизида тайёрланган маъруза матнлари, услубий қўлланмалар, кўргазмали қуроллар, турли

расм, жадваллардан кенг фойдаланилмоқда. Илғор педагогик тажрибага эга ўқитувчиларнинг иш намуналари кўргазмага кўйилган. Машғулотларни самарали ўтказиш мақсадида мазкур курсларга юкори малакага эга ўқитувчилар, хорижда малака ошириб келган раҳбар ва педагоглар, олий ўкув юртлари ҳамда педагог кадрларни қайta тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари профессор- ўқитувчилари, Ўзбекистон Фанлар Академияси ва тармок институтлари олимлари жалб килинган. Машғулотлар замонавий техника воситаларидан унумли фойдаланган ҳолда сермазмун ва самарали тарзда ўтказилмоқда. Ана шундай саъи-харакатлар натижаси ўлароқ, педагогик жамоатимизнинг ҳар бир аъзоси дарс ва машғулотларда янги педагогик технологияларни қўллаган ҳолда ўз фанидан яхши кўрсатичларга эришмоқдалар.

Айни кунда педагогика коллежи Низомий номидаги ТДПУнинг ҳамкорлик маркази билан шартнома асосида турли йўналишларда иш олиб бормоқда. Бу, айниқса, ўкувчи-ёшларимизнинг педагогик амалиётини самарали ташкил этишида якъол кўринмоқда. Мазкур университетнинг профессор олимлари

моқда.

Педагогика коллежи 2001 йилда 200 нафар илк битириувчиларини катта ҳаётга учирма килиб, улар айни вақтда мамлакатимиз ҳалқ таълими тизимида муваффакиятли мөхнат қилишашётir. Ўтган 2001-2002 ўкув йилида даргоҳимизда 231 нафар мутахассис кадрлар тайёрланди. Битириувчилар орасида 75 нафари имтиёзли дипломга сазовор бўлиб, шулардан 50 нафари олий ўкув юртларига ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида амалга оширил-

моқда. Соглом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежимизда спорт ишлари яхши йўлга кўйилганлигини таъкидлаш жоиз. Волейбол, баскетбол, стол тенниси, кураш, енгил атлетика каби спорт секцияларида 200 га яқин ўкувчи қатнашиди. Ўқитувчиларимиз ўз қилинган бадий асарлар юзасидан баҳс-мунозаралар, давра сұхбатлари ўюнтирилиб турилади. Ўкув йилини ўтказилиб, уйда ойида якунланди. Унда ўқитувчиларимиз сузиш ва кўл тўпи бўйича иштирок этишид.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида турли тўғараклар фоалият кўрсатмоқда.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида турли тўғараклар фоалият кўрсатмоқда.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида турли тўғараклар фоалият кўрсатмоқда.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида турли тўғараклар фоалият кўрсатмоқда.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида турли тўғараклар фоалият кўрсатмоқда.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари ва кўшимча таълим мажмуаларида турли тўғараклар фоалият кўрсатмоқда.

Софлом турмуш тарзини яратмай туриб жамиятни бир қадар олға силжитиб бўлмайди. Бу борада коллежидаги ҳар қаватда телевизор, газ плиталари, кутубхона, маънавият ва дам олиш хоналари буғунги кун талабига жавоб берадиган ҳолатда жиҳозланган. Ўқитувчиларнинг бўш вақтларини қизиқарли ва мазмунли ўтказиш мактабгача т

ПОЛВОНЛАР ЮРТИ СПОРТЧИЛАРГА МУНТАЗИР

Шу кунларда қадим ва табаррук Хоразм замини янада чирой очмоқда. Вожанинг шаҳар қишлоқлари хусну тароватини намойиш этаятти. Кўчалар ва хонадонлар, тураг-жой ва маъмурий бинолар, маданий-маший обьектлар, ҳалқ таълими муассасалари — хуллас бутун Хоразм эли байрамона либосга бурканомоқда.

Гап шундаки, бағри кенг Хоразм замини меҳмонларни — «Умид ниҳоллари — 2003» республика спорт мусобақалари иштирокчиларини мунтазизерлик билан кутмоқда. Умумтаълим мактаб ўкувчиларининг бу йигили спорт мусобақаларининг финал боскичи. Хоразмда ўтказилиди. Бу бежиз эмас, албатта. Негаки Хоразм — кураги ерга тегмаган Пахлавон Махмуд диёри. Уни Хоразмда Полвонпир, дейа эъзозлашади.

Айни пайтда воҳа ахли меҳмонларни хуш қайфият билан кутиб олишга қизғин тараффуд ва тайёргарлик кўрмоқда. Вилоятдаги мавжуд ҳар бир маҳалла,

ҳар бир хонадон меҳмонлар келиши шарофати билан теварак-атрофни чиннидай тозалаб, кўкаламзорлаштиришга бошқош бўлди. Бу галги спорт мусобақалари Хоразмнинг 17 та жойида, асосан, Урганч шаҳрида, Урганч, Хонқа, Бофот, Ҳазорасп, Янгибозор, Хива ҳамда Шовот туманларида спортнинг 12 тури бўйича бўлиб ўтади. Айни кунларда мусобақа ўтадиган жойлар таъмирланиб, таҳт ҳолга келтирилди. «Умид ниҳоллари» баҳонасида Хоразм ҳавас қўлса арзигулик спорт базасига эга бўлди. Жумладан, 600 нафар муҳлисга мўлжалланган сузиҳ ҳавzasи куриб битказилди.

«Умид ниҳоллари — 2003» спорт мусобақаларининг очилиш ва ёлиши тантаналари бўлиб ўтадиган 20 минг кишига мўлжалланган «Хоразм» спорт мажмуасида иккита теннис корти, баскетбол, волейбол ҳамда машғулотлар учун футбол майдони мавжуд. Енгил атлетика беллашувлари айнан

кўслимиз кўксимизда: Хоразмга марҳабо, деймиз!

**Исмоил
ОЛЛАБЕРГАНОВ,
«Хоразм зиёкори»
газетаси
муҳаррири**

«МАҲАЛПАНИНГ ОТАСИ»

Пойтахтимиздаги Ҳамза тумани Янгиобод даҳасидаги «Аҳмаджон Назаров» номли маҳаллада нияти пок инсонлар, ауогўй қариялар яшайди. Чунки бу маҳалланинг оқсоқоли Собир ҳожи ота шу маҳалланинг осойишталиги, ободончилиги борасида кўплаб саҳоватли ишларни амалга ошироқда. Бу инсон маҳалладаги бокӯвчинини йўқотган оиласларга катта ёрдам бериб келмоқда. Яқинда обод маҳалла йили муносабати билан етим болаларнинг, қарияларнинг кўнгилларини кўтариб, совға-салом улашди. Бир неча кам таъминланган оиласлар фарзандлари-

нинг тўйларини ўз ҳисобидан қўлиб берди. Собир ҳожи Комилов ташабbusi билан Янгиобод марказида катта футбол майдончиси қад ростглади, шунингдек, шу маҳалла болаларидан иборат футbol командаси ташкил этилди ва бу командинг мукаммал шаклланиши учун ҳожи ота моддий тарафдан таъминлаб турибди. Болалар спортини ривожлантиришга ҳисса қўшаётган бундай инсонлар сафи кўпаяверсин.

**Зевара АҲМЕДОВА
Зангиота тумани**

Xalqaro hamkorlik

Гишиланган тантанали маросимда мактаб ўқитувчилари ва ўкувчилари мусиқий саҳналаштирилган дастур намойиш этди. Ушбу мактабнинг ЮНЕСКО ташкилоти билан ҳамкорлик қилаётганинг қарийбетти йил бўлди, ўтган йиллар майдонида ташкилот томонидан мактабнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш мақсадида компю-

ривожлантиришда жуда катта тажрибалар тўпланганлигини, буни ушбу мактаб мисолида яққол кўрганликларини айтиб ўтишибди.

Хозирда мазкур мактабда 762 нафар ўкувчига 55 нафар муаллим таълим-тарбия бермоқда. Улар орасидан Узбекистон ҳалқ таълими аълоҷилари бор. ЮНЕСКОнинг таълим дастурини амалга оширишда мактабларда тўғараклар ташкил қилиш, ўкувчиларнинг қасб-хунарга бўлган қизиқишиларини ортириш, билимларни мустаҳкамлашга хизмат қиласиган машғулотлар билан шуғулланишларига ётибор бериш ва бунинг учун шароит юратиш алоҳида ўрин тутади. Айни пайтда ушбу мактабда «Компьютер саводхонлиги», «Дўппидўзлик», «Зардўзлик», «Милий кийим тикиши», «Касаначилик», «Хунарли қиз», «Каратэ», «Бадиий хаваскорлик» каби ўнлаб тўғараклар ишлаб турибди. Мехмонлар тўғараклар фаoliyati bilan taniшар эканлар, ўқитувчи ва ўкуvchilarning bu borada эришgan myvaafakiatlarini etdi.

Козогистонлик мемонлар ташрифининг асосий максади ҳам ана шу таърибаларни яқиндан ўрганиб, ўзларида жорий этишдан иборат эди. Бизнингча, бу мақсадда эришилди. Шу ўринда яна бир кувончли хабарни айтиб ўтиш лозим. ЮНЕСКО вакилларининг ташкифи мобайнида Андикон вилоятидан яна иккита мактабни ушбу ташкилот ҳомийликка олиши айтиб ўтилди.

О.СИДДИКОВ

тори Юми Токуда хоним раҳбарлигидаги делегация таркибида Козогистондаги вилоят ва шаҳарлар, туманларнинг ҳокимлари, ҳоким ўринbosарлари, ҳалқ таълими тизими мутасаддилари, педагоглар бор эди. Делегация аъзолари Избоқсан туманидаги 12-ўтира мактабда бўлишиди. Маълумки, ушбу илм даргохи ЮНЕСКОнинг Бирлашган Мактаблар дастурига аъзо бўлган вилоятдаги ягона муассасадир. Бугун бундай таълим масканлари республика измизда 16 тани ташкил этади.

Мехмонларни кутиб олишга ба-

терлар, ўкув жиҳозлари совфа килинди.

Тадбир давомида ўзбек, инглиз, козоқ ва рус тилларидаги қалб сўзлари янгради. Маълумки, Ўзбекистон ва Козогистон ҳалқлари дўстлиги, маданий алоқалари кўп асрлик тарихга эга. Муҳтор Авезов, Абай, Ўлжас Сулаймонов каби қозоқ шоир ва адиллари, маърифатпарварларининг ижоди ҳалқимизга яхши таниш. Ўзбекистон, хусусан, Андикон заминida бўлган кўнши юрт вакиллари буни мамнуният, фурур билан ётироф этишди. Ва мамлакатимизда ҳалқ таълимини

«Quvnoq startlar»

Марказий кенгашининг I даражали диплом ва кубоги, Давлат спорт кўмитаси ва Республика Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг кимматбаҳо совғалари топширилди.

Мусобақадан сўнг Ўзбек-

ФИНАЛДА ДУРАНГ НАТИЖА

XX республика «Кувноқ стартлар» телевизион мусобақаларининг уч ой давом этган беллашувлари ниҳоясига етди. 29 апрель куни МХСК стадиони байрамона безатилди. Финал беллашувига Ҳалқ таълими вазирлиги, Давлат жисмоний тарбия ва спорт кўмитаси, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси раҳбар ва масъул ходимлари, жамоат ташкилотлари вакиллари, кўплаб спорт муҳлислари ташриф буюришиди.

Финал мусобақа қатнашчилари Республика ўкувчилар саройининг доирачилари шўх оҳанглари садоси остида саф тортишиди. Ўзбекистон «Ёшлик» КСЖ Марказий кенгаши раиси мувонини Шукрулло Икромов учрашув қатнашчилари — Коракалпогистон Республикаси Беруний туманидаги 64-мактабнинг «Қиёт» ва пойтахтимиздаги 116-мактабнинг «Ниҳол» жамоаси аъзоларини финал беллашувига чиққанликлари билан кутлаб, уларга омад тилади.

Хар иккала жамоа финалгача бўлган саралаш учрашувлари, чорак ва ярим финал беллашувларини катта маҳорат билан ўтказганинг гувоҳимиз. «Қиёт» жамоасининг мураббийлари Жеткер Рис-

кулов ва Давлат Худойберганов ҳамда «Ниҳол» жамоаси мурраббийларининг шогирдларини мусобақага жиддий тайёрлаганлари финал бахсларида ҳам яққол кўзга ташланди.

Мусобақанинг 8 та дастури учрашувлари тўрт марта дуранг натижага қайд этилиши ва охири — саккизинчи баҳснинг 16:16 ҳисобида дуранг билан яқунланганлиги шундан далолат бериб туриди. Ҳакамлар ҳайъати аъзолари — пойтахтимиздаги умумий таълим мактабларининг олий тоифали жисмоний тарбия ўқитувчилари ва спорт мактаблари мурраббийлари ҳар икки жамоа биринчи ўринни беришга қарор килишиди. Мусобақа қатнашчилари тантанали вазирлиги ва Ўзбекистон «Ёшлик» КСЖ

Гаффор МАННОПОВ

МАЪНАВИЯТ НАМУНАСИ

Бугун Учкўприк туманидаги қишлоқ ва маҳаллалар тобора ободонлашиб бормоқда. Бунда, албатта қишлоқ, маҳалла йигинлари ишининг яхши йўлга кўйилганилиги, маҳаллаларда таълим-тарбияга ётибор кучайланлиги ҳамда маҳалладашлар ўртасида ўзаро меҳр-окибат ришталари яхши эканлиги катта аҳамият касб этмоқда.

Туман марказидаги Бобошбек номли маҳалла ҳам ана шундай гуркураб обод бўлиб бораёттан маҳаллалардан бири. Маҳалла ўтказиладиган ҳар бир тўй, марака маросимлари фуқаролар йигини томонидан таъсис этилган комиссиялар бошчилигига бамаслаҳат ўтказилади.

— Маҳаламиз худудида ҳозирги кунда 212 та хўжалик бўлиб 1076 нафар киши истикомат килиб келмоқда, — дейди маҳалла фуқаролар йигини раиси Ҳуқчурбий ота Аҳмедов. — Худудимизда 1 та бочга, 1 та мактаб ва касб-хунар коллежи мавжуд бўлиб, шу таълим муассасалари жамоалари ва ўкувчилари борадан тез-тез учрашувлар ўтказаб туриди. Маҳалла 241 нафар ўкувчи бўлиб, уларнинг мактабга қатнашарини, билим ва одоб-ахлоқини мунтазам назорат килиб борамиз. Маҳалла кўмитасида ташкил этилган ўкувчи ёшлар билан шуғулланниш комиссия ҳар борада охирда ўкувчиларини олайтган билимларини акс этириви деворий ойна ташкил этилган ўкувчи ёшлар билан кутлаб олиётган бахолари мұхокама килиб борилади.

“Обод маҳалла йили” муносабати билан маҳалламизда талайнига ободчилар ишлари амалга оширилди. Шунингдек, маҳалламизда саҳоватнеша кишилар ҳам кўплаб топилади. Масалан, хусусий тадбиркор Муҳаммаджон ҳожи Ҳожиакаров шахсий маблагидан маҳаллага мұхташам марказ куриб берди. Ҳозирда маҳалланинг кўрки бўлган ушбу марказда маҳалла кўмитаси, маънавият хонаси, чойхона фаолият кўрсатмоқда.

Акрамжон ТУРСУНАЛИЕВ

ООО, ART SHOU PARK «STIL-XXI»
извещает о кончине

**ХВАНА
Валентина Ивановича**

и выражаем глубокие, сердечные
соболезнования родным и близким
покойного.

Ko'ngil bitiklari

СИЗСИЗЛИККА
КҮНГАНИМ ЙҮК

(Муаллим бобом хотирасига)

Хали сизнинг қаламингиз синганий ўйк, Оқ қоғозда тебранишдан тингани ўйк. Кўнглум Сизсизликка сира кўнгани ўйк. Тўқиз гулга тўқиз газал битган бобом, Шоирлигин менга ташлаб кетган бобом.

Нече ўилки бошингизга ёстиқ ботди, Дардисизликка умид билан тонглар отди. Онаизор қошингизда бедор ётди, Индамайин дардин ичга ютган бобом, Шоирлигин менга ташлаб кетган бобом.

Шеъллар битиб номингизни ёд айласам, Дуоларим руҳингизга багишласам. Дейман сиздек кўпга керак бўб яшасам, Барчамизга бирдек меҳр тутган бобом, Шоирлигин менга ташлаб кетган бобом.

Нигора ЭГАМБЕРДИ қизи, Балиқчи туманидаги 7-мактаб ўқувчиси

Хурматли
Сайдивали
ДОНИЁРОВ!

Сизни 55 ёшлик таваллуд айёмингиз билан чиң дилдан кутлаймиз. Таълим-тарбия йўлида олиб борган заҳматли меҳнатнингизнинг ширин самарасини кўриб юриси сизга ҳамиша насиб этсин. Соғлик-саломатлик, хушкайфият ҳар доим ҳамроҳингиз бўлсин!

Зомин туманидаги А. ОСМОНОВ номидаги 13-ўрта мактаб жамоаси.

Ўзбекистон инглиз тили ўқитувчилари Ассоциацияси (ЎзИТУА) 16-17 май кунлари Тошкент шахри Решетов кўчаси 4-ўйда “2003 йилнинг энг яхши инглиз тили ўқитувчиси” Республика кўрик-танловини ўтказади. Танловда иштирок этишини хоҳлаганлар Ассоциациянинг Тошкент бўлимига ва вилоятлардаги бўлимларига мурожаат қилишлари мумкин.

Манзимимиз: Тошкент шаҳри
Навоий кучаси 48-уй.

ЎЗИТУА

Телефон. Факс. 1449217

ТУЗАТИШ

Газетанинг ўтган 30-май чоршанба куни нашр этилган сони 35 (7540) сон ҳисобланади.

Ma'rifat

ТАССИС

ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Халим САЙДОВ

Таҳир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҶУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўтири ҲОШИМОВ

Ҳаётда шундай воқеалар бўладики, кейинчалик буни эслаб, мийигингизда кулиб кўясиз. Кўпинча бундай воқеалар бир ўйламай айтилган гап туфайли содир бўлади.

Ишга келиб, дарс бошлангунга қадар мактаб ховлисигидаги скамейкада уч-тўрт киши ўтирибмиз. Катта ўйлдан ўтиб кетаётган кўшини қишлоқ билдиригига кўриб, олдимизига келиб, хол-аҳвол сўрашгандан кейин раҳбаримизга хомушгина қараб:

— Домла, Рафуржон ўғлими ўнчадаги ёнғоқча чиқиб кетаётги. Яна ийқилиб бирор жонни майиб қилмасин. Бугун шу ёнғоқни кокиб кўяқлонинг, — дебди.

Кулишиб, ҳангома қилиб ўтирган эдик.

Бу гап кўчага Салимов домла бўлмай қолибди, деган маънода чиқиб кетган. Хаёл ўтмай, домла ўзига келиб уйига кетган. У гаплардан хабари йўқ хотини чой ичиб бўлгандан кейин:

— Домла, Рафуржон ўғлими ўнчадаги ёнғоқча чиқиб кетаётги. Яна ийқилиб бирор жонни майиб қилмасин. Бугун шу ёнғоқни кокиб кўяқлонинг, — дебди.

Рафиқон хабар олгани келаётган пайтада Салимов домла қўлида узун таёк билан ёнғоқ қоқётган экан. Тепадан қарасаки, Рафиқон индамай қайтиб кетгандан сўнг Салимов домла хеч нарсага тушумай, «Келди, нега хеч нарса демасдан кочиб кетди, а» деб ўйлаб ўйнинг тагига етолмай, эшиги олдиаги дўйнракка таёғига суюниб дам олгани ўтирибди. Чўнтагидан сигарета олиб энди тутатган ҳам экан, кўча бошидан шошиб келаётган оқ рўмопли икки аёлга кўзи тушибди. Орадаги масофа ўттиз метрча қолганда, ҳалиги аёлларнинг кўзи домлагла тушиб, жойида тўхташибди ва рўмопларни бошидан юлқиб олиб, қўлтиклирага кистирганча оркасига қайтишибди. Бир нарсадан кўркандек орқаларига қараб-қараб, қадамларини тезлашибтириб, охири югуриб кетишибди. Бу воқеани кузатиб турган Салимов домла яна таажжубланибди. Сўнг тикка туриб, у ёк бу ёғига қараб кўйиди. Илгари қандай бўлса, шундай. Одамларини кўркитадиган жойи ўйк. Бу гапларни хотинига айтмай ечимини ўзича топишга ҳаракат қилган.

Кечки овқатни еб, телевизор кўриш учун ёнбошлаган бир пайтада ташқарида енгил машинанинг тўхтагани эшитилибди. Бир пас ўтиб ховлида «вой жигарим» деган ийғи овози эшитилибди. Уч эркак югланишиб, уйга кириб келишаётганимий. Шошиб қолган Салимов домла югуриб чиқиб қарасаки, ҳовлида тўн кийган, яқинда Тошкентга ишлагани кетган укаси ва икки жияни турибди. Улар домланинг кўриб, бир оркага тисланини олишибди-да, кейин хўнграганча ўзларини домланинг қучогига отишибди. Бир-бирларини юпатганларича уйга кирганларидан сўнг ҳамма гап ойдинлашибди.

Эрта билан домла бўлмай қолибди деган совуқ ҳабар қишлоқча бир пасда тарқаб улгурган. Бу қишлоқ одамларининг кўпчилиги Тошкент томонларда дехқончилик билан шугулланишиди. Ўша ёқка кетаётган икки йигит ҳам бу ҳабарни эшишиб, шошгандаридан тўла-тўқис тагига етишмасдан жўнаб кетишиган экан. Салимовнинг укаси ва жиянлари улардан бу гапни эшишиб, ўпқасини қўлтилаганча, шошиб келиб турган экан.

Салимов бу гапларни эшишиб, котиб-котиб кулишибди, кулгуга таъзияга келганлар ҳам қўшилишибди...

Қосимжон СОЛИЕВ,
Бешарик туманидаги 33-мактаб
ўқитувчиси

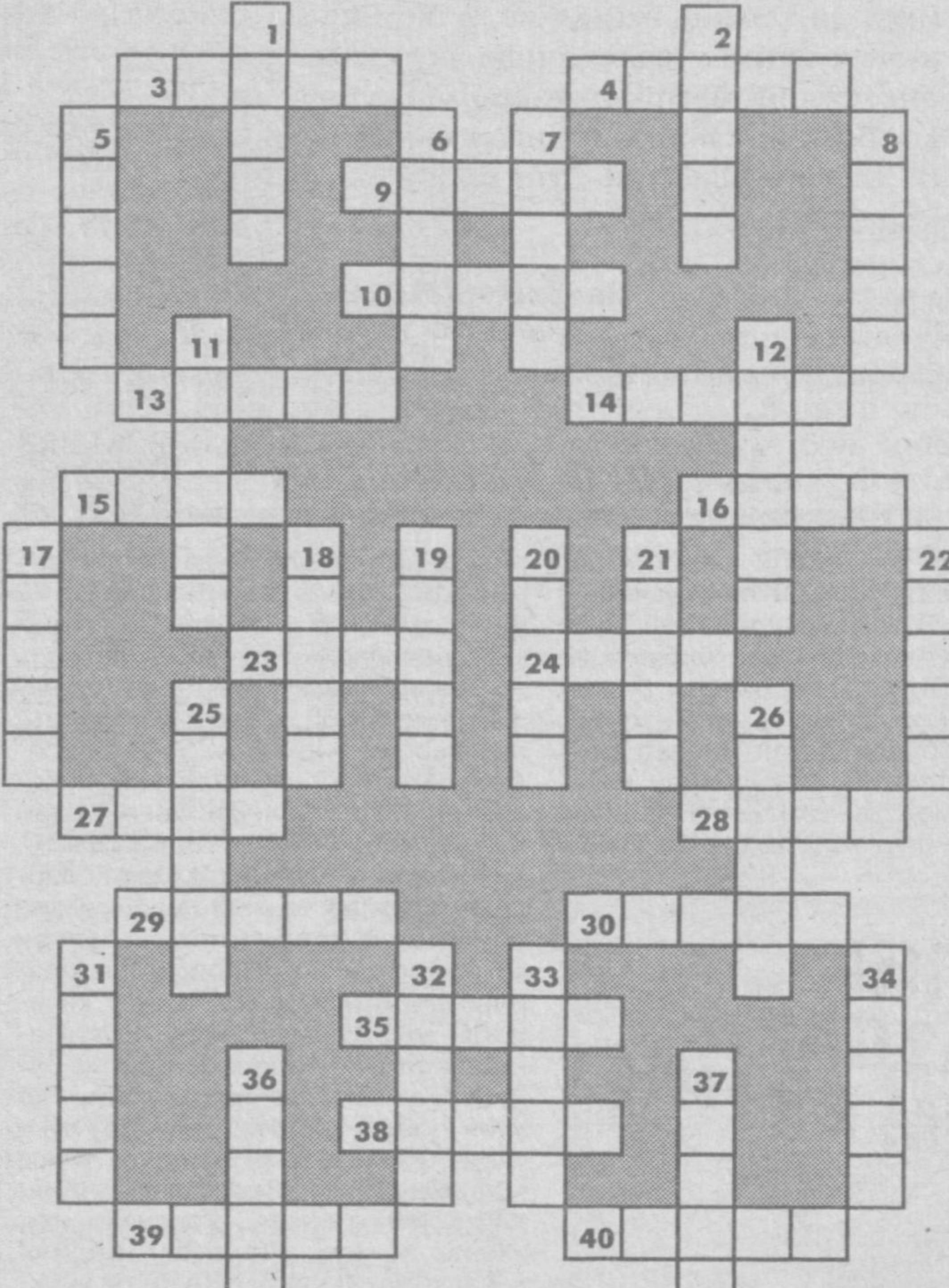
Воқеий ҳангома

сакраб

ерга тушибди. Кўлида эса узун таёк. Бу ҳолатни кўриб, Рафиқон жойида таққа тўхтабди. Велосипеддан сакраб тушибди-да, орқага-қайтариби. Минмоқчи бўлгани, лекин шошганидан оёғини педалга тўғирлаётмай, етаклаганича қочган. Салимов домла қўлида таёк билан орқасидан лапанглаб юргуричча: «Хой Рафик, нега келувдинг. Тўхта, нима гапнинг бор эди. Хой, тўхтасангчи, сенга нима бўлди», — деб кувади, аммо етолмайди.

Рафиқон мактабга ранги оқариб, энтиқиб зўрга етиб келди ва скамейкада ўтирган

“САДАФ” КРОССВОРДИ

БЎЙИГА: 1. Цирк майдони. 2. Италиядаги шаҳар. 5. Лойга ишлов берувчи уста. 6. Олий табака футбол жамоаси. 7. Дур, жавоҳирот. 8. Француз олими. 11. Фарона вилюятидаги туман. 12. Вилоят маркази. 17. Ўрта Осиёдаги тоғ. 18. Кувайт пули. 19. Йўк, лекин кўзга кўринади. 20. Ичимлик, май. 21. Ихтиёрий қон берувчи киши. 22. Илдиз. 25. Туркиядаги шаҳар. 26. Енисей дарёсининг ирмоғи. 31. Россиядаги шаҳар. 32. Икки торли чолғу асбоби. 33. “Иссик” сўзининг акси. 34. Англиядаги дарё. 36. Хиндистон космонавти. 37. Италиядаги шаҳар.

ЭНИГА: 3. Жиззах вилоятидаги туман. 4. Франциядаги шаҳар. 9. Шириналлик. 10. Сенегал пойтахти. 13. Сабр, қаноат. 14. Зулм, истибодд. 15. Ҳарбий қисм. 16. Мусикий ёзув. 23. Дашибоднинг машҳур меваси. 24. Франциядаги дарё. 27. Топилмас уруғ. 28. Франциядаги шаҳар. 29. Европадаги пойтахт шаҳар. 30. Туркистондаги шаҳар. 35. Чолғу асбоби. 38. Ҳам шоҳ, ҳам шоир. 39. Табиат ҳодисаси. 40. Дунё томонларидан бири.

Тузувчи: Р.АРЗИЕВ,
Жиззах вилояти Фориш туманидаги 46-мактаб
ўқитувчиси

«Маърифат»дан материалларни кўчириб босиши таҳририят руҳсати билан амала оширилшин шарт. Таҳририятга юборилган материаллар мувалифга қайтарилмайди.

© белгиси остида реклама материаллари берилади.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

E-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: маъсул котиб—133-99-15, олий таълим янгиликлари бўлими, мактабгача ва мактабдан ташқарида таълим янгиликлари бўлими—136-55-58, ҳатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт янгиликлари бўлими—136-54-23, умумий ўрта таълим янгиликлари бўлими—136-54-03, реклама тарифбот бўлими—136-54-69.

Баҳоси сотувда эркин нархла

Pentium компьютерида
Лилия БИНАШЕВА
ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

«Шарқ» наширёт-матбая
акционерлик компанияси
босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон»
кўчаси 41-йд

Босиши топнишириш вақти—21.00.
Топширилди—21.00.